

PASI ILMARI JÄÄSKELÄINEN

SNIEGĖ
IR JOS DEVYNETAS

VERSUS AUREUS

Pasi Ilmari Jääskeläinen

Sniegė ir jos devynetas

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=19020720

Sniege:

ISBN 9789955346128

Аннотация

Tarp miškų įsikūrusio mažo miestelio gyvenimą gaubia mistinės paslaptys. Garsi vaikų rašytoja Laura Sniegė čia subūrusi literatų draugiją, kurios nauja nare tampa jauna mokytoja Ela Milana. Per žiemos pokylį rašytoja netikėtai dingsta savo namuose apstulbusių svečių akivaizdoje. Ela ima tirti šį įvykį ir kitus paranormalius reiškinius, susijusius su draugijos nariais. Nenorom ji įtraukiama į keistą psichologinį literatų žaidimą, kurio taisyklės išties grėsmingos... Intriguojantis romano siužetas supintas iš siaubo ir mistikos, detektyvo ir juodojo humoro elementų. Daugybę premijų pelniusio suomių autoriaus stilių kritikai įvardija kaip magiškąjį realizmą.

Содержание

PIRMA DALIS	4
1	4
2	20
3	30
4	35
5	48
6	52
ANTRA DALIS	61
7	61
8	90
9	94
10	99
Конец ознакомительного фрагмента.	100

Sniege

PIRMA DALIS

1

Skaitytoja iš pradžių sumišo, o paskui apstulbo, kai Raskolnikovu vadinamas nusikaltėlis buvo netikėtai nužudytas vidury gatvės tiesiog jai prieš akis. Sonia, geraširdė kekšė, šovė Raskolnikovui į širdį. Taip nutiko įpusėjus Dostojevskio klasiką nagrinėjančią esė.

Skaitytoja buvo vardu Ela Amanda Milana. Dvidešimt šešerių metų, be kitų kūno dalių, turinti dailiai lenktas lūpas ir defektines kiaušides.

Jos lūpos buvo įvertintos tą patį ketvirtadienį, likus penkioms minutėms iki pietų pertraukos pabaigos, ir tai padarė biologijos mokytojas. Apie defektines kiaušides jai pranešė gydytoja prieš keturiolika mėnesių. Ji paliko konsultacijų kabinetą kaip moteris, kurios iščiose glūdi kažin kas šalta ir ydinga. Nors lauke tebebuvo šilta ir saulėta.

Praėjus trims mėnesiams nuo diagnozės, kai dar po poros dienų buvo nutrauktos Elos Milanos sužadėtuovės, reikalai

pakrypo geresne linkme.

Ji atliko minčių inventorizaciją.

Visų pirma ji turi puikias lūpas. Pasak kitų, jos pirštai – grakštūs ir dailūs. Veidas nėra toks įprastai gražus, kaip retsykais kas nors pastebėdavo, tačiau jis malonus ir jauslus, netgi žavus. Tai ir pati matė veidrodyje.

Ir vienas meilužis kartą aptiko, kad jos krūtų speneliai yra tapybiškos spalvos, – vyras nedelsdamas susirankiojo aliejinius dažus iš savo būsto užkampių ir be atvangos maišė juos trejetą valandų, kol rado tinkamą spalvą.

Ela Amanda Milana stebeilijo į languotą popieriaus lapą.

Priešais ją sėdėjo trisdešimt septyni gimnazistai, kurių esė teks taisyti, o ji galvojo apie savo spenelių spalvą. Netikėta literatūrinė žmogžudystė neleido susikaupti. Ji nebepajėgė atsiriboti ir skaityti toliau – tik ne šiandien, ne šioje klasėje.

Pakėlė akis nuo esė, tartum būtų išvydusi per ją rėpliojantį vabzdį, paskui nužvelgė klasę, bet klasė nežiūrėjo į ją. Moksleiviai rašė, dirščiojo į savo popierius, rašikliai krebždėjo it užsislėpę triūslūs graužikai.

Esė parašė vaikas, sėdintis trečiame suole palei langą.

Ela kiek sutriko, tačiau nepajėgė supykti ant vaikino. Dvejojo, ar būdama pakaitinė mokytoja turėtų rimtai žiūrėti į tokius mėginimus klastoti.

Pyktį kurį laiką ji jautė, ir netgi dabar, bet ne mokiniui, o savo kiaušidėms. Vaikino esė buvo laikinas, nereikšmingas dalykas. Betgi kiaušidės nuolat buvo nuo jos neatsiejamos, o ji – nuo

jų. Verčiau jau jos nebūtų sudėtinė dalis personos, vadinamos Ela Amanda Milana, kuri čia sėdi priešais klasę ir laiko rankose suklastotą esė.

Pateikusi klasikinės literatūros sąrašą moksleiviams, ji patikino, kad „Nusikaltimą ir bausmę“ pirmą kartą perskaitė antroje gimnazijos klasėje, o antrą – universitete.

Dabar suvokė galvojusi apie kitą knygą.

Ji niekada neperskaitė Dostojevskio žymaus kūrinio viso. Mokydamasi gimnazijoje buvo skaičiusi pirmus dvidešimt puslapių, o universitete prisikasė iki penkiasdešimt antro, bet taip ir nebaigė. Kažkas pasiskolino knygą ir paskui nunešė į antikvariatą.

Ir vis dėlto Ela buvo pagrįstai įsitikinusi, kad Sonia, geraširdė kekšė, romano pabaigoje nešovė Raskolnikovui į širdį. Buvo pasirengusi net susilažinti, kad Raskolnikovas, priešingai, nei buvo teigiama esė, neužsmaugė senės palūkininkės viela. Ela universitete lankė paskaitas apie Dostojevskį, be to, matė filmą ir televizijos serialą, tad ši bei tą išmanė apie kūrinį, nors jos pačios knyga prieš ketverius metus pateko į antikvariatą.

Ela baigė pamoką ir pasivadino vaikinuką iš moksleivių srauto. Padarė jam sarkastišką pastabą dėl jo abejotino literatūrinio raštingumo ir dorovės.

Vaikinas, išsitraukęs knygą iš krepšio, padavė Elai.

– Tamsta pakaitinė mokytoja galėtų pasidomėti pati, – pasakė jis. – Siužeto linija yra būtent tokia.

Ela leido mokiniui eiti, jis aiškiai nerodė noro svarstyti su ja

šio klausimo. Ji nusprendė tai atidėti.

Kurį laiką paskaitinėjusi romaną, Ela visa nukaito. Priešpaskutiniame knygos puslapyje Sonia paleidžia du šūvius Raskolnikovui į širdį. O knygos pradžioje Raskolnikovas iš tikrųjų pasmaugia senę palūkininę plienine viela.

Susiieškojusi rankinėje mobilųjį Ela paskambino literatūros dėstytojui.

Savo baigiamajame darbe ji nagrinėjo Lauros Sniegės knygų vaikams mitologinius aspektus. Profesorius Elijas Korpimekis – jos mokslinis vadovas – nė nemėgino slėpti džiugesio: „Puikus pasirinkimas. Jeigu ketini ir toliau tęsti šią temą, susisiek su manimi ir aš pasistengsiu tau padėti. Sniegės kūryba tebereikalauja ilgo tyrimo, netgi aš nepajėgiau apžvelgti jos visos.“

– Alio, – atsiliepė profesorius, – Korpimekis klauso.

Ela prisistatė ir bemat paklausė, godžiai kvėpdama orą:

– Ar Sonia pabaigoje nušovė Raskolnikovą?

Profesorius nusijuokė.

Ela suvokė, koks keistas buvo jos klausimas.

– Ar tu dabar literatūros paskaitoje? Juk skambini iš Joensū?

– Tie kursai vyko tik keturis mėnesius, – pabrėžtinai nerūpestingai atsakė Ela. Ji stengėsi kalbėti truputį racionaliau nei prieš akimirką. – Šiuo metu esu Triušio galoje. Gimnazijoje. Ir turėjau kuo greičiau sužinoti tą dalyką, nes mokiniai jau kokie yra, tokie, ir aš ne... suprantat, dabar neturiu po ranka tos knygos ir, tiesą sakant, niekaip negaliu prisiminti, tačiau privalau

išsiaiškinti tą detalę.

– Suprantu, – tarė profesorius. – Na, į Raskolnikovą niekas nešaudė, juolab Sonia.

Ela valandėlę žiūrėjo į knygą rankoje ir pagaliau įsidrąsino:

– O kas, jeigu primygtinai tvirtinčiau kažkur mačiusi tokią „Nusikaltimo ir bausmės“ versiją, kur Raskolnikovas buvo nušautas? Tai Sonios darbas, nes ji tikėjo, kad pasaulis bus geresnis be Raskolnikovo.

Profesorius nieko neatsakė.

Ela vėl pajuto kalbanti neracionaliai. Kartais šnekėdama su tam tikrais žmonėmis, tarp kurių buvo ir Korpimekis, ji netekdavo įprasto gebėjimo valdyti padėtį. Universitete Ela Milana su viena drauge sukūrė dviejų dalių teoriją, aiškinančią šį reiškinį.

Remiantis pirmąja teorijos dalimi, ją trikdo bendravimas su žmonėmis, kai pajunta jų rimtą domėjimąsi ja ir jos mintimis.

Vis dėlto sutrinka retai, nors diena iš dienos turi reikalų su daugybe žmonių, kai kurie jų, tiesą sakant, stengėsi užmegzti su ja ryšius. Tai aiškino antroji teorijos dalis: pasak jos, visi žmonės turi prigimtinę reikmę apskelbti pasauliui savo mintis, tačiau iš esmės niekam nerūpi, kas dedasi kieno nors kito galvoje.

Šiuo požiūriu teorija aiškino ir Dievą: kadangi žmonėms reikia dėmesingo klausytojo, vos pasibaigus vaikystei jie trokšta kieno nors nedalomo dėmesio, taigi išrado Dievą, kuris nuolatos juos stebi ir jų klauso.

– Gal tai kokia nors nauja postmodernistinė versija? – pagaliau

padarė prielaidą profesorius. – Ar tikrai tai paties Dostojevskio parašytas kūrinys? Greičiausiai tu matei kokį nors kitą kūrinį, atkartojantį klasiko personažus ar panašiai. Klausyk, Ela, ar pameni, apie kokią knygą iš tiesų kalbėjai? Panaudočiau ją savo paskaitose apie Dostojevskį, tai skamba gana įdomiai. Ar galėtum parašyti apie tai kokį neilgą samprotavimą? Redaguoju vieną straipsnių rinkinį, ir jam tokia traktuotė labai pritiktų.

Profesoriaus balsas skambėjo entuziastingai. Ela gailėjosi, kad jam paskambino.

Knygos viršelyje Dostojevskio pavardė ir vardas buvo aiškiai nurodyti. Romano pavadinimas atrodė įprastai – „Nusikaltimas ir bausmė“. Knygą išleido „Karisto“ 1986 metais. Ją vertė M. Vuori, o Lea Piuko nuodugniai suredagavo kūrinio kalbą. Ela įbedė akis į viršelį.

– Iš tikrųjų gal ir taip, tokia naujoviška versija, – tarė ji.

Triušio galos biblioteka – tai raudona trijų aukštų tvirtovė ant kalvos su vaizdu į mokyklą. Pagrindinį bibliotekos įėjimą rėmina dvi baltos marmuro kolonos.

Tai akmenų tašyklos savininko velionio Lindgreno dovana vietos kultūrai. Ela savo motinos iškarpų albume buvo mačiusi 1975 metų laikraščio žinutę apie paaukotas kolonas. Žinutėje įdėta nespaltvota nuotrauka.

Antrame nuotraukos plane stovi keliamasis kranas, o priekyje – vietos gyventojai, didoka draugija, pats Akmėnis Lindgrenas, šalia jo jauna Laura Sniegė. Ėjo gandas, neva Lindgrenas mėgino padaryti išpūdį autorei. Už Lauros Sniegės susispietęs

būrys vaikų – Triušio galos literatų draugija, gabiausių rašančiųjų rinktinė, iš jų, Sniegės vadovaujami, užaugs rašytojai.

Elos senelė, būdama gyva, koneveikė biblioteką, tą „nelemtą mauzoliejų, dergiantį visą miestelio centrą“. Buvo ir kitų, manančių, kad pastatas yra niūrus, šaltas ir pernelyg didelis. Kai kam biblioteka kėlė pasidygėjimą nuo vaikystės. Triušio galos vaikai kas rytą skubėdavo pro ją sumurę ir uždusę, nes, eidami į mokyklą aukšta stačia atkalne, lenkdavo biblioteką.

Elos manymu, biblioteka į aplinką skleidė didybę. Ją supo ažuolai, jie teikė vietai šventiškumo ir savito kolorito, o pro vasarišką šakų žalumą liejosi skalsus paukščių čiulbėjimas, girdimas bibliotekoje, kai langai būdavo atviri.

Kiek atokiau nuo bibliotekos plytėjo giraitė, kurioje slėpėsi kavinė su knygynėliu „Motės dešimkė“. Būdama maža Ela sekmadieniais mindavo dviratį į „Motės dešimkę“ nusipirkti ledų. Ir kaskart pakeliui sustodavo paklebenti užrakintų bibliotekos durų ir dirstelėti pro langą.

Elai buvo sunku ilgesnį laiką tverti be popieriaus dulkių persigėrusio bibliotekos oro. Net dabar, kai ji artėjo prie to pastato, nešdamasi rankinėje suklastotą Dostojevskį, ją apėmė ta pati šventa pagarba kaip vaikystėje. Ji ir buvo toji maža mergaitė, tempianti šūsnius knygų, – tokių rasite kiekvienoje bibliotekoje. Kartą, kai su plaučių uždegimu buvo atgulusi dviem savaitėms, bibliotekininkė paskambino į namus ir paklausė, ar viskas gerai. Viso pasaulio tetos ir dėdės sveikindavo ją tarp lentynų: *Sveika, Ela, ką gero radai šiandien?..*

Mergaitė skaitydavo daugiau, nei leido sveikata, šimtus knygų per metus. Kai kurias prieš gražindama perskaitydavo du ar daugiau kartų. Kai kurias paimdavo vėl, palikusi trumpam atitirpti. Anuomet buvo įsitikinusi, kad knygas geriausia skaityti antrą ar trečią kartą.

Ela praėjo pro masyvias kolonas. Visuomet gūžtelėdavo lenkdama jas. Tįsantis ant laiptų šuniukas nubudęs pašoko. Dėbtelėjęs į ją, irzliai amtelėjo ir nubėgo.

Ant durų buvo prikabinta žinutė; Ela perskaitė ją nė nestabtelėdama, atvėrė duris ir užėjo.

Biblioteka buvo erdvi, vėsi. Eidama skersai patalpą prie aptarnavimo stalo, ji įtraukė pažįstamo popieriaus dulkių ir senų spaustuvinių dažų kvapo.

– Norėčiau pranešti apie broką, – mergina kreipėsi į porą rudų akių, žvelgiančių į ją pro raginius akinius.

Bibliotekininkė segėjo vardinę kortelę su užrašu *Ingrida Katelė*.

– Atsiprašau, bet ar jūs ne rašytoja Ingrida Katelė?
– draugiškai paklausė Ela.

– Ne, aš esu bibliotekininkė Ingrida Katelė, – taip pat draugiškai atsakė moteris. Bibliotekininkės Katelės drabužiai vos vos dvelkė cigarečių dūmais. – Vadinasi, norite gauti knygą?

– Tikriaus – gauti paaiškinimą, – pasakė Ela. – Aš patekau į gana keblią padėtį dėl vieno savo mokinio. Jis parašė esė, kuri man pasirodė, hm... gana abejotina.

Bibliotekininkė šyptelėjo.

– Ar jis kėlė nemalonumą? Taip nutinka jų amžiuje. Tačiau tai praeis. Ir amžius, ir netinkamas elgesys. Viskas gerai, kas gerai *baigiasi*: viskas praeina.

Ela išsitraukė knygą iš rankinės.

– Turiu šiek tiek patikslinti. Problemų kaip tik sukėlė ne esė, o knyga, apie kurią parašytas straipsnis. Štai čia: Dostojevskio „Nusikaltimas ir bausmė“, atrodo gana tikroviškai, bet parašyta neteisingai. Ji iškreipta. Ir vaikinai ją gavo čia, štai jūsų antspaudai.

Mergina stumtelėjo knygą ant bibliotekininkės stalo. Ingrida Katelė nerodė didelio susidomėjimo, tik šyptelėjusi pakilo nuo stalo ir nusigrėžė nuo Elos prie informacinės lentynos, stovinčios jai už nugaros. Knyga liko ant stalo tarp jų.

– Būna spaudos broko, – šnekėjo Ingrida Katelė, atgręžusi nugarą Elai. – Kartais knygose trūksta ištisų lapų. O kartais, žiūrėk, atsiranda papildomų puslapių. Juk knygas rengia žmonės, pagalvokite, ir kai žmonės ką nors dirba, visuomet įvelia klaidų. Klysti natūralu, juk visą žmonijos raidą iš esmės sudaro įvairiausios klaidos. Greičiausiai girdėjote apie tuos Advento kalendorius.

– Kokius Advento kalendorius?

Ingrida Katelė krestelėjo galvą. Švystelėję plaukai minutėlę atskleidė liauną grakštų sprandą.

– Vaje! Tai nutiko prieš kurį laiką, išėjo paveiksluotas Advento kalendorius vaikams su mažomis drelėmis, tik paveikslukai buvo toli gražu ne adventiniai. Grynčiausia

pornografija – tai faktas. Apie tai ir laikrašty rašė.

– Šit kaip, – tarė Ela. – Bet, šiaip ar taip, šioje knygoje Sonia nušauna Raskolnikovą. Ir Raskolnikovas pasmaugia senę palūkininę plienine viela. Taip neturėjo būti. Turbūt pati suprantate. Pamaniau, jog kadaise buvo išleista cenzūruota knygos versija, tačiau iš pažiūros tai paprasčiausias leidinys.

Ingrida Katelė kiek pamastė, nekantriai krustelėjo ir nusišypsojo.

– Gana keista, – pasakė, – reikšti nepasitenkinimą dėl tokio menkniekio, bet manau, kad vis dėlto reikia išsiaiškinti. Kas gi dėtusi, jeigu knygos būtų rašomos kaip pakliūva.

Grižusi prie stalo, pažvelgė Elai į akis.

– Galiu jus užtikrinti, jog brokuota knyga bus išimta iš apyvartos. Kartais taip nutinka. Paprastai apie tai nešnekama, tačiau spaustuvėje dirba vienas kitas pokštininkas. Ačiū jums, kad atkreipėt į tai mūsų dėmesį.

– Nėra už ką. Tiesą sakant, norėčiau ją vėl paimti, – tarstelėjo Ela, siekdama knygos. – Vienas pažįstamas literatūros dėstytojas ketino nukopijuoti suklastotus puslapius.

Ingridos Katelės akys blykstelėjo, ji stvėrė knygą merginai nespėjus jos paimti.

– Iš tikrųjų, būtų puiku, – pasakė Ingrida Katelė, kyštelėjusi knygą po stalviršiu. – Žinoma, atsižvelgiant į autorių teises. Tačiau dabar knyga jau gražinta. Tad nebegaliu vėl paleisti apyvarton brokuotos. Tai principinis klausimas, ir mes, bibliotekos darbuotojai, turim laikytis tam tikrų taisyklių.

Atsiprašau ir darsyk dėkoju už pastabą.

Ingrida Katelė toliau triūsė prie savo stalo. Ela nužvelgė jos profilį, sprandą ir viršugalvį, kiek pagalvojo, linktelėjo ir patraukė į skaityklą.

Skaitykla buvo trečiame aukšte, kartu su poezijos ir pjesių skyriumi. Kopdama laiptais, Ela sykiu pamatė visus aukštus. Bibliotekos centre buvo skliautas, kurį juosė kampuota laiptų spiralė. Skliauto viršūnėje švietė stiklinis stoglangis iš devynių plokščių. Saulėtomis dienomis pro jį ant knygų liejosi šviesa it katedroje, tačiau dabar tik varnos bei kuosos dirščiojo vidun nuo stogo.

Pirmame aukšte buvo laikoma meninė literatūra vaikams ir suaugusiesiems. Dirstelėjusi žemyn, Ela išvydo grupę skulptūrų, išdėliotų nedideliame vestibulyje tarp skyrių. Kaip skelbė iškaba ant laukųjų durų, čia vyko Triušiogalos skulptorių sąjungos metinė paroda, pavadinta „Nuo undinių ligi vandenių – mitologinių skulptūrų menas pagal rašytojos Lauros Sniegės kūrybą“.

Antrame aukšte buvo dalykinė literatūra. Ela pastebėjo, kad arčiausiai laiptų stovinčią lentyną žymėjo geltona lentelė: LITERATŪRA APIE ŠUNIS. Lentynoje tebuvo viena kita knyga.

Užlipusi į trečią aukštą, Ela paėmė nuo stovo laikraščio „Triušio takai“ egzempliorių ir užėmė vietą, iš kurios galėjo matyti Ingridą Katelę, sėdinčią prie aptarnavimo stalo dviem aukštais žemiau.

Ši vieta buvo vadinama skaitykla – bent jau lentelėje, reikalaujančioje laikytis tylos skaityklos salėje. „Salę“ sudarė šeši nutrinti stalai, sustatyti šalia turėklų.

Ela sklaidė „Triušio takus“, kartkartėmis žvilgčiodama į bibliotekininkę. Pasak laikraščio, derliaus nuėmimas Triušiovaloje vyko sėkmingai. Teikiantis vilčių vietinis bėgikas Virmasalo pelnė sidabrą šalies masto rungtyje. Parengtos sugriežtintos šunų laikymo taisyklės. Šunų psichologas A. Louniala savo nuolatinėje skiltyje „Šuo – geriausias ir seniausias žmogaus draugas“ žarstė patarimus, kaip auginti ir prižiūrėti šunis. Miesto taryba apsvarstė savivaldybės pastato renovaciją. Literatūriniame priede buvo pristatyti keli nauji daug žadantys autoriai.

Ela žinojo, kad jos novelės laikraštis dar neišspausdino. Gal rudenio, manė priedo redaktorius. Ją nupurtė šiurpulys, tarsi kas nors mindytų jos kapą, ir ji nusprendė paskambinti redaktoriui – paprašyti gražinti kūrinį. Galų gale nebuvo pasirengusi jo viešinti. Nuo pat pradžių tai buvo nevykusi mintis, staiga susizgribo.

Ketvirtame puslapyje buvo trumpa žinutė apie smulkaus ūkininko P. Lahtineno lauke rastą Baltosios Motės pavidalo bulvę. Savininkas ypatingą bulvę paskyrė rašytojai Laurai Sniegei, jeigu ji norės papildyti savo kolekciją, o jo ponija Kati pažadėjo pavaišinti rašytoją kava su bandelėmis, jeigu toji pati atvyks pasiimti bulvės.

Elos nebedomino laikraštis. Jos žvilgsnį traukė geltona lentelė.

LITERATŪRA APIE ŠUNIS, – skelbė juodos spausdintinės raidės kaskart pažiūrėjus į lentelę. Pagaliau ėmė klausti savęs, kodėl čia pasiliko.

Ji baigė visas tos dienos pamokas, bet vakare turės taisyti didelę šūsnį rašinių. Motina laukė jos atnešant maisto ir vaistų – kažin kiek tėvui protas pakrikęs šiandien... Ji svajojo ir apie pogulį.

O vis tebesėdi čia, trečiame bibliotekos aukšte, sklaidydama vietos laikraštį ir sekdamą bibliotekininkę.

Tai, ką ji darė, buvo absurdiška – pati suprato. Kita vertus, bibliotekininkė Katelė elgėsi įtartina. Ji nesiėmė taip lengvai ieškoti brokuotų knygos puslapių, kaip nudavė. Taip pat neatrodė nustebusi, kad metų metais bibliotekoje saugomos knygos gali būti su ženkliais turinio nuokrypiais.

Žinoma, Ela yra susidūrusi su įvairiausiais vertimais ir tiesioginėmis vertimų klaidomis, yra skaičiusi sutrumpintų versijų ir knygų su trūkstamais puslapiais, vieną net be pabaigos. Ir kartais viešai būdavo leidžiamos naujos versijos, kai laikai pasikeisdavo ir nebereikėdavo saugoti skaitytojų nuo nepriimtino turinio ar abejotinų fragmentų.

Tačiau jai niekuomet neteko girdėti apie knygą, kurios fabula per klaidą ar tikslingai būtų buvusi taip perdirbta kaip „Nusikaltimo ir bausmės“. Pokštą galėjo iškrėsti itin savotiškas spaustuvininkas, ir to poelgio motyvas buvo sunkiai įsivaizduojamas. Ir kaip tokia knyga buvo išduodama beveik dvidešimt metų ir niekas nepastebėjo jos keistenybių?

Ela tą vakarą bibliotekoje elgėsi turbūt nepaisydama įpročių ir blaivaus proto, bet iškraipytas Dostojevskis ją išties žeidė, o pasijutusi įžeista ji galėjo pasielgti impulsyviai, remdamasi tik intuicija.

Rašiniai jos rankinėje laukė taisymo, namie motina laukė maisto ir vaistų tėvui; o žmonės čia tai ateidavo, tai išeidavo. Praėjo dvi valandos. Gimtosios kalbos ir literatūros pakaitinė mokytoja Ela Amanda Milana sėdėjo bibliotekoje, stebėdama bibliotekininkę Ingridą Katele. Mokytoja pasijuto kvailai, bet negalėjo pasiduoti, dar ne.

Pagaliau Ingrida Katele paliko savo stalą ir tarp akmeninių undinių ir betoninių gnomų nuėjo prie knygų lentynų. Ela žengė į galeriją, kad geriau matytų. Ingrida Katele stovėjo prie „D“ lentynos ir dėjo knygas į vežimėlį. Ištuštėjusi bent metrą lentynos, nustūmė knygų vežimėlį į galinį kambarį.

Į tą kambarėlį bibliotekininkės eidavo užkasti atsineštinių priešpiečių ir persivilkti. Ten patekdavo tik apėjusios aptarnavimo stalą. Ant kambario durų kabojo nudriskęs angliškas plakatas, reklamuojantis K. S. Luiso knygą „Liūtas, burtininkė ir drabužių spinta“. Plakatas vaizdavo magišką spintą su kviečiamai praviromis durimis.

Ingrida Katele, sugrįžusi iš galinio kambario, ilgai sėdėjo prie savo stalo. Galų gale nuėjo į antrą aukštą padėti atėjusiam skrybėlėtam vyrui.

Ela, jau spėjusi palikti savo buvusį postą, nulipo į pirmą aukštą ir žengė prie aptarnavimo stalo. Ėmė apžiūrinėti garbės lentyną,

skirtą Lauros Sniegės kūriniam ir visiems jų vertimams.

Čia puolė veikti.

Nuėjo už aptarnavimo stalo, neskubėdama ir nerūpestingai. Apsidairė aplinkui, lyžtelėjo priekinius dantis ir įsmuko į galinį kambarį.

Mintyse sukūrė istoriją apsiginti, jeigu Ingrida Katelė ją užtikytų. Pasakytų ieškanti Ingridos galiniame kambaryje, nes turėjusi kai ko skubiai pasiteirauti. Ką gi bibliotekininkė jai padarytų, net ir nutvėrusi tenai? Nužudytų? Primuštų iki sąmonės netekimo?

Greičiausiai ne, tačiau kuo puikiausiai galėtų kreiptis į policiją dėl įvykdyto nusikaltimo.

Kokį erzelių tai sukeltų! „Triušio takai“ įdėtų antraštę: GIMTOSIOS KALBOS IR LITERATŪROS PAKAITINĖ MOKYTOJA BUVO SUČIUPTA VAGIANTI KNYGAS. Ji netektų geros reputacijos, o kartu ir darbo. Būtų įtraukta į teistų asmenų registrą ir niekada nebeusiplautų šios dėmės.

Ela ėmė būgštauti. Tada suvokė, kad turėtų išeiti, kol nevėlu. Ji pagyrė save, kad laiku susiprotėjo, kol neišskrėtė tikros kvailystės.

Ir tada ant stalo pamatė knygas.

Jos buvo sudėtos į tris šūsnis. Šalia stovėjo buteliukas „Jaffos“ gazuoto vandens, mandarinas ir maišelis saldymedžio čiulpinukų – bibliotekininkės Ingridos Katelės priešpiečiai.

Dostojevskio „Nusikaltimas ir bausmė“ buvo vienos šūsnies apačioje. Elos širdis ėmė tankiai plakti, ir mergina paėmė knygą. Ji taip pat užgriebė penkias kitas knygas, pirmas pakliuvusias po

ranka, kurios buvo gana plonos ir tilpo rankinėje.

Jos pirštai sustiro kaip šarkos kojos.

Rankinės dugne gulėjo komiksų žurnalas, kurį Ela konfiskavo per rytinę pamoką. Ji pridengė knygas žurnalu ir užsegė rankinę.

Tada išėjo iš bibliotekos.

Pavo Emilis Milana buvo pavadintas dviejų legendinių bėgikų garbei. Būdamas dvidešimties, kone prilygo savo bendravardžiams bėgikams, kaip ir tikėjosi jo velionis tėvas, – jeigu ne laimėjimais, tai bent jau širdimi, lengva ir eiklia it laumžirgis.

Trisdešimt metų jis kasdien nubėgdavo po dešimtį kilometrų. Bėgiodavo rytais, prieš eidamas į tarnybą, ir vakarais, vos parėjęs iš darbo, bėgiojo net tą vėjuotą naktį, kai gimė jo duktė. Kasmet nuavėdavo šešetą porų sportukų ir per kiekvienas Kalėdas gaudavo nuo šeimos dovanų naują sportinį kostiumą. Šeima jį meiliai praminė skraidančiu triušiogaliečiu, pravardė paplito ir tarp kitų vietos gyventojų.

Dabar, būdamas penkiasdešimt penkerių, Pavo Emilis Milana ištisas dienas sėdėjo sodo krėse vidury serbentų krūmų, žolynų, ramunių, obelų, dilgėlių, ežių, varlių, peteliškių ir vabzdžių. Sodo sezonas prasidėdavo vos sniegui nutirpus ir baigdavosi sulig pirmąja šalna.

Tokia permaina įsigalėjo prieš šešetą metų.

Veltui jam siūlė skaityti knygas. Veltui įkalbinėjo eiti paplaukyti, pasiirstyti ar kur pasisvečiuoti. Jis turėjo stebėti sodą ir jo gyvastį – taip paaiškino savo žmonai Marjatai, kuri ėmė manyti esanti gyvanašlė ir todėl kartkartėmis kentė baisius sąžinės priekaištus. „Senatvė ne visada paiso amžiaus“, – Marjata

Milana buvo pratusi teisinti savo vyrą.

Kiekviena nauja diena atskleisdavo Pavo Emilio Milanos asmenybės dalį, ir dalis po dalies vis mažėjo to Pavo Emilio Milanos, už kurio buvo ištekėjusi Marjata Mekikuisma.

Pavo Emilis Milana žvelgė į dukterį pro šlapius akinius.

– Argi jau negaliu pats spręsti, kur sėdėti? – piktai metė jis. – Jau atvirtom į komunistus, ar kaip? Taip, šito jie čia siekia. Komunizmo ir to, kad laisvas žmogus negalėtų sėdėti kur panorėjęs. Ir tu taip pat? Parodyk, mergaite, savo partinį bilietą, ko gero, turi jį kur užsikišusi.

Ela pažvelgė į padžiūvusią tėvo figūrą. Žili per ilgi plaukai lindo iš po skrybėlės kraštų; šią savaitę motina neapsikentusi atskubės į sodą su žirklėmis. Po languotais marškiniais styrojo susiraitę krūtinės gaurai.

– Kiekvienas gali sėdėti kur panorėjęs, – atsakė Ela. – Tiek apie sėdėjimą. Betgi lauke lyja.

Pavo Emilis Milana nusteбęs įbedė akis į dangų.

– Ir mama liepė eiti vidun, – pridūrė ji.

Pavo Emilis Milana nukratė vandenį nuo skrybėlės.

– Jeigu tavo mama liepė eiti vidun, būtinai eik. Tėvų reikia klausyti, nors raudonieji mano kitaip. Kas iš tiesų yra tavo mama?

– Ne, ji liepė eiti tau.

– Taigi. Ar tu esi toji mokytoja, pargrižusi čionai? Mano duktė?

Ela pritarė, tadien jau trečią kartą.

Tėvas dirstelėjo pro akinių viršų, jo žvilgsnis atrodė sutrikęs. Paskui gudriai šyptelėjo.

– Netrukus ateisiu. Tu eik pirma. Turiu dar pasiklaudyti.

– Aš jau du kartus ėjau pirma, – atsakė Ela. – O tu tebesėdi čia. Juk neketini krėsti man pokštų?

– Turiu čia reikalų, – paaiškino jis su nenusakoma mina. – Ateisiu, kai tik galėsiu. Dabar jau eik, širdele.

– Tu sušlapsi.

Tėvas suirzo.

– Sušlapsiu? Pagalvokime apie lietų. Iš dangaus ant mūsų krinta tokie mažuliukai pursliukai, tik pažvelk – jie nekenksmingi. Argi vanduo turi būti tik ežeruose, tvenkiniuose, upėse, vandentiekio vamzdžiuose ir voniose? Kiek vargo patiriame, gamindami vandeniui nelaidžius stogus ir drabužius, ir skėčius, ir visa kita tik tam, kad išvengtume tokio sąlyčio. Mes taip stengiamės atsiriboti nuo vandens.

Jis iškėlė rankas, tarsi norėdamas apglėbti lietų.

– Tačiau ir mes visi sutverti iš vandens. Ir tu, ir aš. Vanduo nuolatos srovena mumyse. Tas pats vanduo visur. Ar vanduo yra Dievas? Be abejo, vanduo yra gyvybė. Gyvybė gavo pradžią iš vandens. Pagalvok ir tu apie tai.

Ela valandėlę pastovėjo lietuje su tėvu, kol tas vėl nugrimzdo į savo atsiskyrėlišką tylą. Abu dar pažiūrėjo viena kryptimi.

Už sodo tvoros driekėsi pieva. Jos viduryje stovėjo pavėsinė – išvaizdus, bet apgriuvęs statinys, kurio pakraščiuose vešėjo dilgėlės ir dagiai. Iš pavėsinės dėbsojo tamsus šešėlis.

Prieš daugelį metų tenai buvo iškelta šventė visiems kaimynams. Ją surengė neseniai atsikėlusi šeima, norėdama padaryti gerą išpūdį. Triušiogaliečių papročiu šeimai buvo padovanotos mitologinės skulptūros – miškiniai, girių fėjos, elfai ir vienas žmogaus ūgio baubas, atspindintis tamsiausius skulptoriaus pojūčius. Sužavėti šeimininkai išdėliojo skulptūras namie ir sode; tačiau niūri baubo mina taip nugąsdino jų vaikus, kad jis tylomis buvo paliktas pavėsinėje. Nuo tada ji tapo mėgstama miestelio vaikų vieta drąsai išbandyti.

Dabar, ko gero, baubas sulaukė draugijos. Pavėsinėje nuo lietaus prisiglaudė trejetas šunų. Netrukus, irgi pasijutę nejaukiai, jie nubidzeno savo keliais.

Tėvas pasitrynė nosies kraštą. Elos žvilgsnis klaidžiojo lietuje ir sustojo prie tėvo apšėpusio skruosto ir po šeriais matomo rando.

Sodas buvo vienintelė vieta, kur jos tėvas jautėsi visiškai ramus, beveik laimingas. Netrukus žiema privers jį keletą mėnesių sėdėti namie.

Ela atnešė skėtį, padavė jį tėvui ir sugrižo vidun.

Į buvusį Elos kambarį vedė įviji laiptai. Penkta ir keturiolikta pakopa girgžteli, kai ant jų užlipi. Ela nė karto nebuvo ant jų užlipusi nuo tada, kai jai sukako penkeri.

Iš kambario buvo išnešta daug senos mantos. Mama pavertė jį siuvykla. Ela Milana neatminė nieko, ką motina būtų pasiuvusi, išskyrus tas gėlėtas užuolaidas, kabančias palei atvirą siuvyklos langą, permirkusias nuo lietaus.

Netrukus pakaitinis merginos darbas baigsis ir ji bus pasiųsta į kitą mokyklą kitoje apskrityje. Ligi tol sėdės prie seno rašomojo stalo, taisydama rašinius. Jos kojos jau beveik nebetilpo po stalu.

Stalo kampe gulėjo saldinių maišelis. Už kiekvieną ištaisytą rašinį Ela apdovanodavo save karamele. Po penkių rašinių nulipdavo žemyn atsigaivelėti. Kai pagaliau ištaisys dvidešimt penkis, vakaro užduotis bus atlikta.

Tada ims nagrinėti knygas.

Padariusi pertraukėlę tarp taisymų, žvilgtelėjo į Dostojevskį, kuris gulėjo ant lovos laukdamas jos. Apie Raskolnikovo mirtį perskaitė dar sykį vos parėjusi namo. Visa kita nusprendė peržiūrėti vėliau.

Ela stengėsi pamiršti Dostojevskį su jo draugija ir įsigilinti į rašinius.

Jos sąmonėje rašiniai skardeno savo įžvalgomis, nuomonėmis, požiūriais, klaidingais interpretavimais, išpažintimis ir pateisinimais. Juokai, banalybės ir metaforos užplūdo Elos stiliaus nuojautą, ir kalbinės nuovokos šliuzai sunkiai girgždėjo, kai pro juos mėgino prasigauti abejotinos darybos sakiniai ir klaidingi sudurtiniai žodžiai.

Bet kuris netobulas rašinys palikdavo įrantą jos galvoje. Kartais klaidingi sakiniai įsisiurbdavo ir tūnodavo joje kelias dienas, keldami minčių sūkurius ir griaudami užtvaras.

Prieš porą savaitių paskaičiavusi ji sužinojo, kad gyvenimo jai buvo skirta maždaug 74 148 rašiniams perskaityti. Paskui ji išeis į pensiją su svetimų minčių išranta galva.

Kai iki vakaro normos buvo likę septyni rašiniai, Ela stabtelėjo pasigėrėti esė, parašyta Agatos Kristi kūrybos motyvais. Sukrėtė aukštesnis nei vidutinis, netgi išskirtinis rašinio lygis. Grynas, aiškus, apibrėžtos struktūros tekstas. Nieko bendro su Dostojevskiu ar Kundera, tačiau gimnazisto išsakytos mintys buvo tikrai brandžios.

Ela įvertino rašinį stipriu dešimtuku ir šalia pažymio nupiešė mažą papūgėlę.

Tada ji ėmė abejoti, ar būtina rašinį dėti į Lauros Sniegės bylą.

Direktorius itin nuodugniai paaiškino, kad visus stipriu dešimtuku įvertintus rašinius būtina nukopijuoti ir įdėti į Lauros Sniegės bylą. Tačiau direktorius taip pat pateikė reikalavimus, kurių reikia paisyti rašant stiprius dešimtukus:

Mes garsėjame senomis ir šlovingomis rašymo tradicijomis, tad, vertindami kalbines gimnazistų išmones, neturime lengvai rašyti „puiku“. Būdama jauna mokytoja, tu, Ela, privalai įsidėmėti, kad tekstas, be abejo, negali būti geras, jei nėra pagirtinas, o ir pagirtinas tekstas ne visada yra išskirtinis. Rašytoja Sniegė suteikė mums didelę garbę, kad, ieškodama naujų narių, atkreipė dėmesį į mūsų mokyklą, tačiau mes nieku gyvu neturime jai primesti vidutinybių.

Žymiosios Lauros Sniegės byla buvo rudas odinis aplankas, laikomas už direktoriaus stalo. Ela yra girdėjusi, kad rašytoja retkarčiais pasirodydavo mokykloje, išgerdavo kavos direktoriaus raštinėje ir paimdavo pasiskaityti aplanke sudėtus tekstus. Laura Sniegė norėjo atrasti naujų gerų autorių,

ketindama pakviesti juos į Triušiogalos literatų draugiją.

Tiesa, draugija nebuvo priėmusi naujų narių jau tris dešimtmečius.

Ela dar sykį perskaitė rašinį apie Kristi, aptiko jame vidutinybės požymių ir prie dešimtuko brūkštelėjo minusą.

Vėliau tą vakarą Ela žiūrėjo pro savo kambario langą ir matė, kaip mama veda iš sodo priešgyniaujantį tėvą. Vėjasėjo smarkyn, medžių šakos ir žolės linko prie šlapios žvilgančios žemės.

– Bibliotekos policija, labas vakaras, – pasigirdo balsas už nugaros.

Mergina atsigrėžė.

Bibliotekininkė Ingrida Katelė mostelėjo į gulinčias ant lovos knygas ir nusišypsojo.

– Aš tik atėjau priminti, kad tu pamiršai įrašyti tas knygas bibliotekos formuliare. Ir, deja, visos jos yra išimtos iš apyvartos. Taigi daugiau nebegaliu jų išduoti. Labai liūdna, kad jos nebepasieks skaitytojų. Maniau, kad atidėjau jas į šalį. Tačiau žmogus juk taip linkęs klysti, tiesa?

Ingrida Katelė stovėjo ant grindų vienomis kojineis, klausiamai pakreipusi galvą. Ela nurijo pasiaiškinimą, ji pasijuto karingai.

Jai pavyko atsiliepti nukentėjusios šalies balsu, kai paklausė, kaip Triušiogalos biblioteka galėjo sukaupiti tokį kiekį brokuotų meninės literatūros kūrinių.

Mergina turėjo galimybę pusvalandį pavartyti pavogtas knygas. Šūsnyje buvo keletas knygų, kurių ji nežinojo, tad

negalėjo pasakyti, ar jose yra klaidų. Bet dvi iš jų atpažino. Jose rado akį režiančių keistų, skandalingų nukrypimų, greičiausiai čia slėpėjo visas spaustuvinių sąmokslas.

Albero Kamiu romano „Svetimas“ pagrindinis veikėjas Merso nesulaukia nuosprendžio už žmogžudystę, kaip nutiko originalioje versijoje, nes Jozefas K., įsibrovęs į kalėjimą, padeda Merso pabėgti ir pats lieka vietoj jo laukti nuosprendžio.

Ir K. S. Luiso „Liūto, burtininkės ir drabužių spintos“ originale liūtų valdovas Aslanas pasiaukuoja dėl žmonių vaiko, o čia Aslanas tiesiai šviesiai susidoroja su Baltąja Ragana, stverdamas dantimis jai už galvos.

Ela metė Ingridai Katelei:

– Tai juokinga. Kaip žmonės gali daryti tokius dalykus ir apie juos nerašo laikraščiai!

Ingrida Katelė gūžtelėjo pečiais.

– Kartais taip atsitinka – ką dar galiu pasakyti? Dėl tokių dalykų geltonoji spauda nesitaškys, literatūra ne itin domina visuomenę. Senos knygos beveik visos tokios. Kažkoks spaustuvininkas panūdo kiek papokštauti skaitytojų sąskaita ir, jo manymu, smagiai papokštavo.

Truputį luktelėjusi Ingrida pasilenkė prie Elos paimti knygų.

– Tai va, – tęsė ji. – Dabar aš jas pasiimsiu. Gerai suprantu, kad knygos tave domina ir, be abejo, jos taptų kolekciniais egzemplioriais, patekusios į laisvąją rinką, betgi tu suvoki, jog negaliu jų niekam atiduoti.

– Kodėl gi ne?

– Ak, taisyklės draudžia. Akivaizdžiai brokuoti egzemplioriai turi būti naikinami.

– Tų pokštaujančių spaustuvininkų gana daug, – tarė Ela. – Visos šios knygos išspausdintos skirtingose vietose. Patikrinau. Nebent vienas piktavališkas asmuo iš vienos spaustuvės pereina į kitą.

Ingrida Katelė minutėlę pamastė.

– Taigi. Galbūt tai pokštaujančių spaustuvininkų sąmokslas arba vienas keliaujantis sabotuotojas. Šiaip ar taip, būdama bibliotekininkė, privalau išimti iš apyvartos brokuotus egzempliorius. Ir tikiuosi, kad tu šito niekur neviešinsi. Išties nenoriu, kad kolekcininkai užplūstų mūsų bibliotekas, ketindami išvogti brokuotus egzempliorius. Manau, supratai.

Ela neatsakė.

– Noriu pridurti, – kantriai tęsė Ingrida Katelė, – kad jei laikysi liežuvį už dantų, aš irgi neskelbsiu apie tavo savivaliavimą knygų išdavimo skyriuje. Aš iš tikrųjų nesu bibliotekos policija, bet knygų vagystė taip pat yra vagystė, kuri sudomintų pareigūnus, kaip ir už borto įtaisyto variklio vagystė.

Kambaryje trumpai stojo tyla. Bibliotekininkės mestas grasinimas sutrikdė jas abi.

– Sudomintų – gerai pritaikyta tariamoji nuosaka, – abejingai pastebėjo Ela.

– Iš tiesų? – atsakė Ingrida Katelė.

Jos šyptelėjo viena kitai su lengva nuostaba. Paskui bibliotekininkė, praleidusi Elą nulipti žemyn, apsiavė, išėjo pro

laukujes duris ir išskleidė skėtį, paliktą lauke ant laiptų.

Ela pamatė, kaip motina dvilinka slankioja po sodą. Žvilgtelėjusi aukštyn, pamojavo dukteriai.

– Jis čia pametė savo akinius. Girdi, žeminukai nusinešė. O aš vargšėlė gūžinėju ieškodama jų, tų nelemtų akinių.

– Mielai likčiau padėti, – tarė Ingrida Katelė, – bet turiu skubėti uždaryti bibliotekos. Septynioliką uždarom, o dar ta naujoji praktikantė ten liko viena.

Ir bibliotekininkė nuėjo prie savo dviračio, sudėjo knygas į dviračio krepšį ir numynė, viena ranka laikydama skėtį, kuri mėgino išplėšti vėjo gūšiai.

Ela mokytojų kambaryje pasiteiravo apie Ingridą Katelę: bibliotekininkė Ingrida Katelė ir rašytoja Ingrida Katelė buvo vienas ir tas pats asmuo.

Tai privertė ją šyptelėti.

Ji pasitenkino Ingridos Katelės aiškinimu apie brokuotas knygas. Vėliau suvokė, kad viena tikrovė visuomet slepia kitą, o toji – dar kitą.

Ela stebėjo motiną, žiūrinėjančią senas skaidres.

Projektoriaus dūzgimas užpildė svetainę, pakvipo senais laikais. Baltoje sienoje blyksėjo spalvoti vaizdai su darnia laiminga šeima.

Spragt – mama jauna, graži ir nedrąsiai šypsosi. *Spragt* – tėtis pozuoja kaip bėgikas su dirbtiniais prancūziškais ūsais, o maža mergytė įsitvėrusi jo kojos. *Spragt* – tėtis pasičiupęs mamą po pažastimi, o mama pažiūrėti tokia maža ir laiminga. *Spragt* – mama stovi sode nuoga ir jauna, o tėtis laisto ją iš sodo žarnos. *Spragt* – maža mergaitė su knyga sėdi sodo sūpuoklėse, *spragt* – hamake, *spragt* – valtyje. Fonas keičiasi, o knyga lieka. Vejos buvo švarios, jose nešliaužiojo jokie gyviai, dangaus žydrynė gili, o kadangi dar buvo ir raudonų saulėlydžių rinkinys, naktis niekada neateidavo.

Ela sėdėjo kampe, atrėmusi smakrą į kelius, ir stengėsi atgaivinti mintyse gyvus tikrovės prisiminimus, likusius anapus skaidrių. Traukė projektoriaus kvapą ir stengėsi atsekti prisiminimų pėdsakus praeities vaizduose.

Ji atminė, kaip kvepėjo žolė, kai mergaitė gulėjo pievoje, skaitydama pasakų knygą. Atgijo tėvo prakaito kvapas, kai po ilgo bėgimo jis atsisėsdavo šalimais ant sofos. Taip pat iš kažin kur sugrįžo sekmadieninės kavos ir šviežių bandelių kvapai, ir kvapas to mėlyno tepalo, kuriuo mama jai sunegalavus įtrindavo

krūtinę ir nugarą.

Ela Milana kaip įmanydama stengėsi priartėti prie savo atsiminimų. Stengėsi kurti iš kvapų trijų dimensijų vaizdus ir versti juos judėti. Pliekė savo atmintį kaip įsiaikštijusį kavos aparatą, tačiau praeitis sugrįždavo tik mažomis atplaišomis. Jeigu visi jos prisiminimai nuo gimimo iki konfirmacijos dienos būtų buvę sujungti išvien, jie būtų sudarę bent jau dešimties minučių trumpametražį filmą – šiurkštų, painų ir miglotą.

Ela neatminė potyrių, kuriuos žinojo išgyvenusi. Atminė prisiminimus apie buvusių prisiminimus arba tai, kas jai buvo papasakota.

Nykstantys prisiminimai buvo tik pirmų kopijos, kurias ji reguliariai pakeisdavo naujomis, vis blankesnėmis už buvusias, nykstančias nežinomybėje. Gal ir ji pati buvo blanki, iš dalies perdirbta kopija tos Elos Amandos Milanos, kuri ji buvo vakar.

Ela visuomet tikėjosi turėsianti tokią praeitį, kurią sugrįžus įmanoma panagrinėti. Tačiau dabar motina bemat sudirgdavo, kai duktė mėgindavo klausinėti apie senus gerus laikus, – motina nenorėjo švaistyti laiko kapstydamasi po praeitį, ją domino tik televizijos laidos ir loterijos lošimai, kuriuose galėjo ką nors laimėti. Tėvo apskritai nevertėjo klausinėti apie nieką, negalia išdildė Pavo Emilio Milanos atmintį.

Baisus dalykas, kad proto negalia gali taip suardyti žmogaus prisiminimus. Tai, kad ji prarydavo dabarties akimirkas, šiaip jau buvo nepakeliama.

Pavo Emilio Milanos akiniai galų gale atsirado. Rėmeliai buvo skilę į keturias dalis, jos mėtėsi po visą sodą. Kairysis lęšis gulėjo bulvių ežioje, dešinysis – vidury rožių krūmo. Kairiajame buvo gilių įbrėžimų.

– Pavo, mielas, ar žinai, kokie brangūs dabar akiniai? O tu sulaužai vieninteliuos savo akinius ir išmėtai nuolaužas kaip mažas vaikas.

Pavo Emilis Milana dėbtelėjo į žmoną.

– Aš nieko nelaužiau. Tie nelemti žeminukai patykojo manęs. Negalėjo pakęsti, kad žiūriu į juos.

Marjata Milana pažvelgė į dukterį.

– Senatvė ne visada paiso amžiaus, – tarė ji, glostydama vyrui galvą. – Reikia tau apkirpti plaukus. Susivėlę kaip miškinio. Niekas nesuprastų, kad tu žmogus, jeigu aš nuolat tavimi nesirūpinčiau.

Kai gimtosios kalbos ir literatūros pakaitinė mokytoja Ela Milana baigė paskutinę savo pamoką, prie jos priėjo vienas gimnazistas, laikydamas portfelių.

– Ar galėčiau atgauti savo komiksus? – paklausė ir, pamatęs mokytojos miną, suprato, jog verčiau prisieks niekada daugiau nesinešias komiksų į mokyklą.

Ela pasirausė rankinėje ir ištiesė jam komiksų žurnalą. Mokiny padėkojęs jau sukosi eiti, bet staiga sustojo.

– Na, kas dar? – nekantriai tarė Ela. – Gal kiek įplyšęs, juk išgulėjo mano rankinėje dvi savaites, bet kas tau liepė skaityti jį per pamoką?

Vaikinas pakratė galvą.

– Na taip, bet čia ne mano. Ne tas žurnalas.

Ela kilstelėjo antakius.

– Kaipgi ne tas. Esu gimtosios kalbos ir literatūros mokytoja ir nešiojuosi rankinėje knygas, ne komiksus. Šioje rankinėje kaip gyva laikiau tik vieną komiksų žurnalą – tą, kurį paėmiau iš tavęs.

Mokinukas sklaidė žurnalą suraukęs antakius, paskui numetė jį ant stalo ir nusibraukė nuo kaktos plaukus.

– Smagus žurnalas, bet ne mano.

Ela atsiduso.

– Na, vadinasi, įkliuvau. Šis žurnalas, matyt, iš mano slaptos komiksų kolekcijos, kurią nuolatos nešiojuosi. Atleisk man. Atiduosiu tau žurnalą, kai tik rasiu jį savo komiksų applanke.

Ela įbedė žvilgsnį į vaikina, kol tas susivokė išeiti iš klasės. Tada vėl įsimetė žurnalą rankinėn. Paskui įjungusi savo mobilųjį pamatė du balso pašto pranešimus.

Pirmasis buvo nuo Ingridos Katelės. Ji sakė, kad Laura Sniegė perskaitė Elos kūrinį „Triušio takų“ literatūriniame priede ir jai jis patiko. Ingrida Katelė pridūrė ypatingu tonu, kad jodviem reikėtų susitikti artimiausiu metu ir šnektelėti apie vieną svarbų reikalą.

Kitas pranešimas buvo nuo motinos, ir jis labiau panėšėjo į spieгимą.

Tėvas greitąja buvo išvežtas ligoninėn po kažkokio nelaimingo atsitikimo sode. „Paskambink iškart, kai tik gausi šią žinutę, – šaižiai meldė motina ir paskui dar pridūrė, prisiminusi geras

pokalbio telefonu manieras: – Ačiū, pakalbėsime vėliau.“

Pavo Emilis Milana gulėjo sveikatos centro stacionare, ketvirtoje palatoje.

Jis visas buvo nusėtas žaizdų, įdrėskimų, nubrozdinimų ir mėlynų. Ela Milana ir Marjata Milana sėdėjo prie jo lovos. Kitose trijose lovose gulėjo senukai, spoksantys į lubas, vietoj burnų žiojėjo juodos skylės.

Pacientas tikrai gyvens, užtikrino gydytojas. Nebuvo praradęs tiek daug kraujo, kaip pasirodė iš pradžių, žaizdos irgi pažiūrėti baisesnės, nei yra iš tikrųjų. Jam akivaizdžiai buvo pasimaišęs protas, kai jį čia atvežė, to nepaneigsi. Alzheimerio ligos sveikatos centras kol kas nemokėjo gydyti, et, o tai, kas sukėlė šoką, anksčiau ar vėliau praeis. Nors jau beveik galėjo pasakyti, kas jam nutiko, o paskui nebe. Taip jau būna, kartais tenka susitaikyti su tuo, kad niekada nebūsi tikras, – reikalai gali pakrypti vienaip, o paskui kitaip. Tačiau ramina mieji susižalojusiam vyriškiui leis snūstelėti valandą kitą.

Gydytojas pasakė neketinąs spekuliuoti žaizdų kilme, bet paskui vis tiek spekulio.

Vienos žaizdos iš pažiūros pjautinės, kitos – kaip gyvūnų įkandimai. Visiškai galimas dalykas, kad pacientas susižalojo pats arba susižeidė į stagarus ar akmenis. Galbūt suklupo sode ir, apimtas staigaus panikos priepuolio, susibraižė braudamasis per medžių šakas bei krūmų smaigus. Beje, ar pacientas nebuvo

linkęs į savižudybę? Sodas – nuostabi vieta, bet jame pilna aštrių šakų. Įmanoma ir tai, kad jį užpuolė koks mažas gyvūnas, tarkime, žiurkė. Dėl visa ko pacientui suleista vaistų nuo stabligės.

– Neturiu supratimo, kas nutiko, – pasakė dukteriai Marjata Milana. – Aš ploviau indus. Kaip tik ėmiau tvarkyti parengtus išsiųsti automobilio loterijos kuponus iš „Suomijos iliustruotojo savaitraščio“, o tavo tėvas sėdėjo sode visą priešpieį. Staiga man toptelėjo, kad galų gale reikia žmoniškiau apkirpti jam plaukus. Paėmiau žirkles, bet neradau jo sėdinčio savo kėdėje.

Persigandau, kad jis pasiklydo miške, nes ligi tol nuolat sėdėjo sode. Kartkartėmis pamanydavau: jeigu jam šaus galvon patraukti į parką, jis iš ten gali nuklysti į tikrą girią, nusidriekusią kažin kur. Jau bėgau skambinti pagalbos numeriu, kai iš aviečių krūmo pasigirdo balsas.

Jis buvo ten, visas kraujuotas. Ak, Dievulėli, man vos širdis neiššoko iš krūtinės, apėmė išgastis, kad mane pačią ištiks koks smūgis ir mudu abu liksime trūnyti tenai sode.

Tačiau jis tebekvėpavo. Tįsojo aukštiełninkas brūzgynuose ir tik silpnai dejavo. Pasakiau: „Nesijaudink, Pavo, pagalba tuoj atvyks.“ Ir tada nubėgau vidun ir paskambinau pagalbos numeriu, paskui turbūt paskambinau tau, nebepamenu, ką dariau, ir seseriai taip pat, man nesmagu sakyti, bet greičiausiai ir jai paskambinau, kažką burbtelėjau...

Ela pamanė, kad motina vėl ims šniurkščioti, bet ji tik metė pavargusį žvilgsnį į savo vyrą.

– Viso to jau per daug. Ten virtuvėje baisi netvarka. Indai liko išmėtyti ir, po velnių, mano naujajam puodui turbūt irgi galas, nes košė liko svilti.

Na, šiaip ar taip, jei nori, gal eik namo mažumėlę apsitvarkyti. Nėra jokio reikalo mums abiem čia sėdėti, tu juk turi dirbti savo darbus.

Ela jau antrą valandą grandė puodą, kai paskambino motina. Tėvas nubudęs ir pažinęs ją, bet nieko protingo nepasakęs.

– Ką man dabar su juo daryti? – aiktelėjo motina.

Ela sudvejojo, gal mama siekia jos pritarimo siųsti tėvą į slaugos namus.

– Pasistenk, kiek gali, – atsakė jai.

Mergina pastarosiomis naktimis galvojo apie tėvą ir sukūrė teoriją, kad tai iš esmės ne dorovinė, o matematinė problema.

Paprastai nepatartina savo vyrą arba tėvą išgabenti iš namų į valdišką įstaigą, nebent tai būtų neišvengiama. Pavo Emiliu Milana vadinamas asmuo ilgainiui vis mažiau panėšėjo į tą Pavo Emilį Milaną, kurį pažinojo jo žmona ir duktė, ir vis labiau virto kažkokiu nauju asmeniu, kurio Ela apskritai nebuvo linkusi pažinti. Kai tėvo procentinis dydis nukris žemiau tam tikro procento lygmens, pasak Elos teorijos, ateis metas Pavo Emiliį Milaną atskirti nuo šeimos ir išvežti iš namų.

Buvo jau vėli pavakarė. Pro vakarinį langą sruvo šviesa, ji nudažė kambarį rausvai ruda užuolaidų spalva. Palikusi puodą mirkti Ela ant virtuvės stalo išskleidė vietos laikraštį.

Šalia laikraščio sėdėjo molinis žeminukas, į kurį vis dirsčiojo

Ela. Motina nulipdė jį dailės klube prieš porą metų.

Skulptūrėlė ir šiaip neatrodė prasta, bet tik apžiūrėjus iš arti ir pasukus į šviesą išryškėdavo švelnūs jos bruožai. Iš pradžių Elai buvo sunku patikėti, kad ją nulipdė dukteriai gerai pažįstama Marjata Milana, kuri, kaip visi mirtingieji, virė bulvių košę, bruknių uogienę ir mezgė kojines, bet nekūrė meno.

Vietos keramikai lipdė daugiausia vandenius, girinius, elfus ir baubus. Laura Sniegė savo vaikiškose knygose išpopuliarino juos po visą pasaulį, tačiau ypač Triušiovaloje jų galėjai aptikti visur kur. Jie buvo teikiami laimėjus daiktinę loteriją, šiaip dovanojami ar nešami lauktuvių. Triušiovaloje tebuvo viena gėlių parduotuvė, o septyniose parduotuvėse prekiauta mitologinėmis skulptūromis.

Elos manymu, skulptūros buvo neskoningos ir slegiančios. Ji paklausė motinos, kurių galų toji nusprendė stoti į dailės klubą ir kaip nutiko, kad jos pirmas ir kartu paskutinis darbas buvo būtent žeminukas. Motina kažką tarstelėjo, esą ta mintis šovusi jai į galvą sode, kasant morkų lysvę.

Marjata Milana buvo ligi riešų sukišusi rankas žemėn ir ilgainiui pasijuto apimta kažkokios letargijos. Visiškai pamiršo, ką tuo metu veikė, ir susizgribo galvojanti apie žeminuką. Ją apėmė silpnumas ir svaigulys, ji sunkiai nusigavo namo ir atsigulė.

– Mane apėmė baimė, kad man nutiks tas pat, kaip ir tavo tėvui, – aiškino motina. – Kažin kas darėsi galvai. Kažkoks smegenų pakrikimas. Ir tas žeminukas ėmė man vaidintis,

turėjau juo vienaip ar kitaip atsikratyti. Pamaniau, kad turėčiau išmėginti daile, nes tame klube buvo pora pažįstamų.

„Triušio takų“ trečiajame puslapyje buvo reklamuojama „mitologinė kartografija“. Tai buvo naujausia užgaida. **UŽSISAKYK MITOLOGINĘ KARTOGRAFIJĄ – SAU ARBA SAVO DRAUGUI!** Paslaugą sudarė visų jūsų kieme gyvenančių mitologinių būtybių aprašas. Kaip nurodyta skelbime, paslauga kainuoja 80 eurų ir ją galima užsisakyti Triušiogalos mitologinio paveldo draugijoje.

Kas ketvirtame „Triušio takų“ numeryje buvo išimamas literatūrinis priedas, pavadintas trumpai glaustai – „10“. Ela skaitė naujausią numerį. Ji nepaskambino redaktoriui, nepranešė nebenorinti skelbti savo kūrinio. Penktame puslapyje buvo išspausdinta Elos novelė.

Priede buvo publikuojami vietinių rašytojų mėgėjų kūriniai. Triušiogala didžiavosi ne vien Laura Sniege ir jos globojamais rašytojais, bet ir dideliu būriu rašančių mėgėjų. Triušiogaloje buvo žinomi ne mažiau nei šeši rašytojų sambūriai, neskaitant labiausiai įsidėmėtino – Triušiogalos literatų draugijos, kurios nariais galėjo tapti vien Lauros Sniegės pakviestieji. Galimybė įstoti į draugiją buvo beveik vien teorinė, nes visas dabartinis Draugijos branduolys – devynetas nuolat dalyvaujančių rašytojų – buvo sudarytas per pirmuosius trejus metus po Draugijos įsteigimo 1968-aisiais.

Ėjo kalbos, jog Lauros Sniegės sykį paklausė, kiek rašytojų ji manė galint būti tokioje vietoje kaip Triušiogala. Tuo metu

Draugija gyvavo tik ketvertą metų ir nė vienas jos narių nieko nebuvo išleidęs.

Laura Sniegė atsakydama iškėlė abiejų rankų pirštus. Tad atsakymas *galėjo* būti „dešimt“, kaip visi buvo linkę aiškinti, – rašytoja Sniegė ketino atrasti ir išugdyti visą dešimtuką triušioegaliečių rašytojų. Iškeltos rankos, aišku, galėjo reikšti ir atsisakymą svarstyti. Šiaip ar taip, literatūrinis priedas buvo pavadintas pagal tą garsų atvejį.

Novelė – tai pirmasis išspausdintas Elos Milanos literatūrinis kūrinys. Smagiai ir painiai pavadintas: „Sėdėdamas oloje skeletas tyliai rūkė cigaretę“. Novelės temos autorė toli neieškojo. Ji pasakojo apie jauną moterį su ydingais dauginimosi organais.

Ela kartą buvo susitikusi Aną Mają Selento, vieną iš Triušiogalos literatų draugijos narių, kuri dabar gyvena Švedijoje. Selento skaitė paskaitą universitete ir po paskaitos Ela paklausė, ką jaučia rašytoja, pamačiusi savo tekstą išspausdintą. Toji, saldžiai nusišypsojusi, kuštelėjo:

– Klausyk, tai leidžia tau suprasti, kodėl šuo ėda savo vėmalus.

Ela stebeilijo į savo novelę ir prisiminė rašinius, laukiančius jos rankinėje. Ji buvo nusistačiusi griežtą dienotvarkę. Laikydamosi jos, šiandien turėjo ištaisyti trečdalį rašinių, iš viso penkiolika, kad neatlikti darbai neslėgtų kas porą dienų surinkus naujus tekstus.

Nusprendė palikti rašinius rankinėje.

Kas sakė, kad gimtosios kalbos ir literatūros pakaitinė mokytoja turi taisyti rašinius kiekvieną savo gyvenimo vakarą?

Žinoma, tokia mintis buvo eretiška, bet mergina nusišypsojo. Mintyse ji parodė didįjį pirštą visoms toms visatą valdančioms jėgoms, mėginančioms priversti ją jausti kaltę dėl neištaisytų rašinių.

Tą dieną Ela Milana sutiko Ingridą Katele, ir ši jai perdavė svarbių žinių.

Tačiau Ela buvo labai susirūpinusi Pavo Emilio Milanos tėvystės rudimentu ir savo motina, kurios vyras visai netikėtai susvetimėjo. Taigi vos įstengė atsakyti:

– Aha, mat kaip.

Pavo Emilis Milana išbuvo ligoninėje dar keturias dienas. Paskui jiedvi pasiėmė jį namo.

Ji vairavo automobilį „Triumph“, tėvas sėdėjo šalia jos, o motina ant užpakalinės sėdynės. Tai pasirodė keista. Tame automobilyje ir toje draugėje Elos įprasta vieta buvo užpakalyje iš dešinės, iš kur ji galėjo matyti randą tėvo skruoste.

Kas kartą, kai jie važiuodavo „Triumphu“, Ela klausdavo tėvo to paties: „Tėti, iš kur tas randas?“

Pavo Emilis Milana nedažnai sekdamas jai pasakas prieš miegą ir paskritai bet ką, išsigalvotos istorijos buvo ne jo sritis. Ela neatminė, kad būtų mačiusi tėvą, skaitantį romanus. Tačiau kaskart į dukters klausimą jis atsakydavo kitaip:

Toks girtas jūrininkas bandė durti peiliu man į gerklę, bet aš išsisukau ir peilis brūkštelėjo per skruostą, – sykią aiškino tėvas.

Būdamas vaikas iškritau iš medžio, kai mėginau išliuogęs pavogti kiaušinių iš šarkos lizdo, ir šaka įbrėžė giliai į skruostą,

– sakė kitą kartą.

O vėl paklaususi išgirdo: *Kai buvau mažas,ėjau su teta skersai pievą ir joje ganėsi piktas bulius. Jis vos nenustvėrė mūsų, ir kai peršokom per tvorą, kone pasiekė mus ir beveik perrėžė ragu man skruostą.*

Kartą tėvo atsakymas privertė motiną suklykti: *Matai, Ela, kadaise tavo motinai gimtadienio proga nupirkau dovanų virtuvinį peilį, o ji tikėjosi naktinių marškinų. Tąsyk ji taip sudirgo, kad smogė man į skruostą gauta dovana ir būtų mane pribaugusi, jei nebūčiau pabėgęs į tualetą.*

Ela nedaug teatminė iš savo vaikystės, bet prisiminė kvapą „Triumpho“ salone. Nuo jo imdavo skaudėti galvą, bet ji mėgo tą kvapą. Tarpais pamanydavo, kad jei tik galėtų gana ilgai išverti automobilyje, galų gale atgautų visus savo prisiminimus.

Šiuo metu mašina nebepriklausė jos tėvui, nors dokumentuose savininkas buvo Pavo Emilis Milana. Buvusį Pavo Emilį Milaną būtų sukrėtusi dabartinė automobilio būklė. Iki ligos tėvas apžiūrėdavo jį kas savaitę: viską patikrindavo, valydavo variklį, numazgodavo ir išblizgindavo kėbulą vašku. Sykį blizgindamas automobilį tėvas tarė:

– Parodykit man vyrą, kuris nesirūpina savo mašina, ir aš parodysiu jums žmogų, praradusį sielą.

Pargrįžusi Triušio galon Ela kartais važiuodavo „Triumphu“ į darbą. Vis dėlto, kol orai leido, ji labiau mėgo minti savo dviratį.

Iš Milanų namo važiuojant į mokyklą, pirmieji du kilometrai vedė nediduke nuokalne; švelnus vėjelis maloniai gaivino odą

rugpjūčio šilumoje, šaunu užšokus ant dviračio pačiai didinti greitį.

Išilgai smėlingo kelio driekėsi seni mediniai trobesiai ir sodai su nunykusiomis obelimis ir akmeniniais sargybiniais, ir šen bei ten – naujesni mūriniai namai. Pakeliui šmėstelėdavo dvi senos žaidimų aikštelės, maža kirpyklėlė, paplūdimys, šunys, laukai, arkliai ir medžiai – ąžuolai, klevai, beržai, liepos.

Pusiaukelėje kelias nėrė į tankų eglyną, kuriame nuolatos tvyrojo prieblanda; vasarą ten kabojo debesys ištroškusių uodų, ir Ela mynė kaip įmanydama sparčiau.

Toliau smėlio kelias jungėsi su grįstkeliu, ir nuo čia tereikėjo minti tiek, kad judėtum pirmyn. Kelias vėl lenkė namus, antkapių kalyklą ir dvi dirbtuves, vienoje jų buvo drožinėjamos medinės skulptūros – Lauros Sniegės kūrinių veikėjai, platinami visame pasaulyje.

Kelias buvo kalvotas kaip mažo vaiko piešinys: pirma žemyn, paskui aukštyn, vėl žemyn, vėl aukštyn, ir nuo aukščiausios kalvos buvo matyti Triušio galos centro stogai ir visa aplinkui, giedrią dieną netgi toliau, ligi pačios akiračio žydrynės. Po poros dešimčių pakilimų ir nusileidimų ji sulėtindavo, nes tarp dviejų eglių ir didelio akmens buvo takas, kuriuo pasukusi Ela Milana sutrumpindavo kelią. Jis vedė tiesiai į mokyklos kiemą, jeigu pelkėta žemė nebūdavo per klampi.

Tako pusiaukelėje telkšojo tvenkinys, panašus į balą, tačiau, pasak gandų, be galo gilus. Johansonų Henrikas sykį tvenkinyje įbedė ilgą kartį, ši nesiekė dugno. Čia kažkas tarsį timpltelėjo

kartį žemyn – ir berniūkščiai pabėgo.

Ela niekada rimtai nepaisė tų kalbų, bet lenkdavo tvenkinį kuo greičiau. Matė jį bloga lemiančiuose sapnuose. Nuo jo sklido keisti garsai ir vandens paviršiuje klaidžiojo slėpiningi atšvaitai.

Ji ėjo tuo keliu tūkstančius kartų, pirmąjį – būdama šešerių, kai pati pradėjo lankytis bibliotekoje. Grįžusi į Triušiogalą kaip pakaitinė mokytoja, vieną pirmadienio rytą Ela atmynė dviračiu į mokyklos kiemą – ir nepastebimas oro šuoras nusinešė trylika jos gyvenimo metų.

Netikėtai ėmė nerimauti, ar ji tikrai atliko „matiekos“ namų darbus ir ar Rantakumpų Johana šiandien su ja bendraus, ar fizinio lavinimo pamoka vyks salėje ir jai vėl teks klausytis Sali Mekinen patyčių dėl per mažos krūtinės ir per storų šlaunų, ją domino netgi tai, ar mergaitės po pamokų eis vaikštinėti ten ir šen priešais rašytojos Sniegės namą, tikėdamosi antrąkart įvyksiančio stebuklo, – kad rašytoja, pamačiusi jas, atvers savo kabineto langą ir pasikvies išgerti sulčių, kaip buvo nutikę Niemenokų Alisai prieš dvejetą metų, ir gal rašytoja ir joms garsiai paskaitys iš rašomos „Dyvūnijos“ knygos, ir ką gali žinoti, galbūt vieną iš jų pakvies tapti dešimtąja Draugijos nare.

Kildamas į kalną dviratis neteko galios, ir prabėgę metai sugrižo pas Elą – ji prisiminė esanti mieguista pakaitinė mokytoja su defektinėmis kiaušidėmis ir dailiai lenktomis lūpomis.

Porą sekundžių ją prislėgė begalinis sielvartas. Paskui atlėgo, ir ji prapliupo taip kvatoti, kad netruko atsidurti griovio dugne.

Ela sustabdė „Triumphą“ vaistinės kieme. Motina išlipo iš mašinos ir nubėgo parnešti tėvui vaistų. Mergina dirstelėjo į tėvo profilį.

Tėvas tebesėdėjo tylėdamas. Diena buvo niūri ir lietinga, bankai ir parduotuvės kūpsėjo dulksnoje it kokie pilki griozdai. Skėčiai sklandė šen bei ten.

Ela Milana nukreipė akis į tėvą, kuris pažiūrėti gaivaliojosi nuo apsnūdimo. Taip pat pastebėjo moters figūrą, kuri priešais mašiną stengėsi išskleisti užsikirtusį skėtį.

Moteris lietuje atrodė tokia laiba ir maža, Ela net nustebo – kažkodėl įsivaizdavo Laurą Sniegę esant didesnę, įspūdingesnę.

Lietus drėkindamas tamsino šviesią vasarinę Sniegės suknelę, pagaliau ji išskleidė skėtį ir nuėjo savo keliu.

Elai dingtelėjo, kad būtų galėjusi pasiūlyti pavėžėti žymiausią vaikų rašytoją, kurią jai kada nors teko pažinoti. Tačiau akimirka praėjo ir rašytoja Sniegė išnyko lietuje.

Tėvas sunkiai alsavo.

Motina atsirado užpakalinio vaizdo veidrodėlyje ir nėrė į automobilį.

– Na, kaip laikotės? – paklausė ji.

Tada Pavo Emilis Milana išsiviepus ir padeklamavo vieną iš dviejų eilėraščių, taip sukrečiančių jo žmoną:

– *Brangioji, kaip seniai mudu kartu? Žolės veša per mus, kai gulim susiėmę rankom. Ir geriam dainą peteliškių. Kuo tu vardu, neatmenu. Ar žemė jau esu? Tiek dangaus skliautų sukosi virš mūsų. Ir nieko nepasigendu.*

Motina įpylė Elai kavos. Ant stalo stovėjo lėkštė bandelių su cinamonu, mama iškepė tėvo sugrįžtuvėms. Niekas jų neskanavo.

Tėvas sėdėjo savo kabinete, žiūrėdamas pro langą. Ela su motina jį tenai nuvedė, ir jis liko sėdėti kaip klusnus berniukas. Žaizdos bei rumbai sparčiai gijo, tačiau oda atrodė ruplėta, tarsi pikti beširdžiai vaikai būtų ją visą pripaišę, išrašinėję ir apteplioję.

– Kas jam darosi? – svarstė Elos motina. – Jis niekada nesistengė deklamuoti eilių. Ir staiga pradėjo.

Motina kyštelėjo merginai popiergalį.

– Aš čia užrašiau. Tu juk gimtosios kalbos ir literatūros mokytoja, tad pasakyk, kieno tas eilėraštis.

Ela papurtė galvą.

– Man negirdėtas. Bet galiu paskambinti vienam žmogui ir paklausti.

Ji paskambino, tačiau profesorius Korpimekis irgi nebuvo girdėjęs tokio eilėraščio.

– Tai kur, sakei, radai tą eilėrašį? – profesoriaus balsas skambėjo draugiškai.

– Tėvas padeklamavo, – atsakė Ela. – O kai niekas iš mūsų negalėjo pasakyti, kas jo autorius, nusprendžiau paskambinti jums. Šiaip ar taip, dėkoju.

Kitą naktį jos tėvas, atsisėdęs lovoje, padeklamavo antrą eilėrašį. Prie pusryčių stalo motina padavė Elai popieriaus skiautę. Joje buvo parašyta:

Štai pagaliau
traukiu aš dainą laimingą
kuriu melodiją
kaip lašalai zuja ir žvilga
ir gražiausia tai beprotybė
aukštyn į debesis plūsteli žvirbliai
kai saulė savo vėžėm atbilda
išalo žemės gyventojų sieloj
ilgesį liūdną veikia pasėja.
Tačiau nė žodžiu
neužsiminsiu,
kad po šienų tykoja toji,
kurios glėbin mus nugramzdins rytojus.

Tik praėjus kelioms savaitėms nuo tada, kai Pavo Emilis Milana pasimirė ir buvo palaidotas, Ela Milana ėmė galvoti apie tai, ką Ingrida Katelė jai sakė bibliotekoje.

Tą kartą ji buvo rašytoja Ingrida Katelė. Skirtumą galėjai matyti plika akimi: rašytoja Katelė elgėsi laisviau už bibliotekininkę, nors joje tebeslypėjo kažin kas grobuoniška.

– Laurai Sniegei patiko tavo novelė, – pagaliau tarstelėjo Ingrida Katelė.

Jos penketą minučių mandagiai šnektelėjo apie viską, išskyrus suklastotas knygas, jų vagystę ir kodėl Katelė ją pakvietė į biblioteką. Ela linkčiojo ir stengėsi nuduoti susidomėjusią, kaip darė nuolat. Iš tikrųjų mąstė apie Pavo Emilio Milanos dabartinę būklę.

Ji taip pat pamanė, kad niekad anksčiau nėra buvusi bibliotekoje po darbo valandų. Pasijuto, tarsi būtų pasielgusi kone iškrypėliškai.

Dešinysis Elos vokas nevalingai sutrūkčiojo.

Jos sėdėjo Vaikų literatūros skyriuje, gėrė kavą ir valgė geltonus pyragaičius. Stalas buvo pernelyg žemas, ir tarp jų puikavosi Bobo Riksakso, Keistuolio Kiukio ir kitų „Dyvūnijos“ veikėjų pliušinės figūros. Valgydama ir gerdama bibliotekoje Ela jautėsi keistai. Net ir užrašas priminė: BIBLIOTEKOJE VALGYTI IR GERTI GRIEŽTAI DRAUDŽIAMA!

Ingrida Katelė mašiai šyptelėjo. Ela žvelgė pro ją. Visai netoli jų dailės parodoje būriavosi mitologinės skulptūros, tarsi būtų susirinkusios į naktinį posėdį.

– Kaip numanai, Triušio galos literatų draugija suputojo. Ilga tylą – ir staiga tokia staigmena. Laura Sniegė pirmiausia pasakė Marčiui Žiemui, o tas – man. Martis pats turėjo tau pranešti, bet jau koks yra, toks. Jis ne per dažniausiai rodomi viešai. Ko gero, ne anksčiau kaip prieš dešimt metų negalėjai niekur išeiti ir nesusidurti su Marčiu. Tačiau dabar, vaje vaje, jo nematyti ir negirdėti.

Moteris liūdnai krestelėjo galvą ir tęsė:

– Gal išskyrus „Triušio gardėsių“ kepinių skyrių. Tenai geriausi miestelio pyragaičiai, ir žinai kodėl? Nes Martis Žiemys yra nuolatinis jų pirkėjas! Jie kepa jam pyragaičius pagal užsakymą, tik pamanyk.

Ela pasijuto kebliai. Sudvejojo, ar tik Ingrida Katelė nebus įgėrusi, mėgino uosti jos kvapą. Tačiau užuodė vien saldymedį ir kavą.

Ingrida Katelė toli gražu ne talentingiausia Draugijos rašytoja, o Žiemys – ryškiausia jos žvaigždė. Jo kūriniai išversti į daugybę kalbų, ir jis vienas iš nedaugelio Suomijos rašytojų, praturtėjusių iš savo knygų. Žiemia kūrybą gyrė ir kritikai, ir plačioji skaitytojų auditorija.

Skirtingai nei Martis Žiemys, Ingrida Katelė rašė tik mažas knygeles, apie kurias kritikai kalbėjo palankiai, bet jos niekada nebuvo plačiai viešinamos. Kiek Ela atminė, visi Ingridos

Katelės kūriniai buvo skirti jaunimui. Jų veikėjai žudydavosi ir darydavosi abortus, prarasdavo nekaltybę, nuodydavosi alkoholiu ir kentėdavo nuo priekabių ieškančių, visapusiškai nepakeliamų tėvų.

– Taigi, Martis nerado laiko susisiekti su tavimi ir ta užduotis teko man, – atsidūsėjo Ingrida Katelė. – Betgi nieko čia blogo, mudvi jau pažįstame viena kitą po to neseno incidento.

Katelė draugiškai nusišypsojo.

– Na, ką manai? – paskui paklausė.

– Apie ką? – tarė Ela. Jai buvo sunku susikaupti.

– Apie tai! – atsakė Ingrida Katelė. – Apie tau tekusią garbę, kuri nebuvo niekam suteikta jau marios laiko. Ir ne todėl, kad Laura Sniegė neieškojo naujų talentų. Nebuvau jos sutikusi pastaruoju metu, bet žinau, kad ji nuolatos skaito „Triušio takų“ literatūrinį priedą. Ir ten, jūsų mokykloje, ji irgi yra užmetusi tinklą.

– Lauros Sniegės aplankas, – tarė Ela.

Ingrida Katelė linktelėjo.

– Tiesą sakant, manau, kad toji tavo novelė, kaip ji ten vadinasi?..

– „Sėdėdamas oloje skeletas tyliai rūkė cigaretę“.

– Taigi. Na, nieko čia nuostabaus, pamaniau perskaičiusi ją laikraštyje. Tokia sklandi kalbos ir literatūros mokytojos proza. Tinka, be abejo, tau tobulėti, bet šiaip nieko ypatingo. Pamaniau – aha, dar viena. Tačiau neapsiėmiau iš devynių galbūt teikiančių vilties vaikų išugdyti devynetą daugiau ar mažiau sėkmingų

rašytojų. Tad mano nuomonė čia ne kažin ko verta. Jeigu Laura Sniegė tavo novelėje išvelgė kai ką, vadinasi, joje yra kai ko. Ir tavyje taip pat. Aš šito nematau, bet pasikliaunu ja.

Ela sutriko.

– Tai truputį... Atleiskite, bet ar negalėtumėte paaiškinti, ką norėjote pasakyti? – ji atsiprašomai šyptelėjo.

Ingrida Katelė surimtėjusi padėjo kavos puodelį ant lėkštutės.

– Norėjau pranešti apie pasiūlymą, – atsakė moteris. Jos mina buvo neperprantama. – Laura Sniegė žada padaryti tave rašytoja, jei tik sutiksi įstoti į Triušio galos literatų draugiją.

Po laidotuvių sėdėdama tualete Ela Milana prisiminė, kaip tėtis kadaise balsu skaitė jai „Dyvūnijos“ knygą. Prieš porą dienų ją buvo atnešęs Kalėdų Senelis.

Ji atminė, kaip tėtis visu svoriu slėgė lovos kraštą, jo švelnų balsą, piešiantį vaizdus jos mintyse. Kaip gulėjo užsimerkusi ir ypač aiškiai įsiminė „Dyvūnijos“ fragmentą, labai tinkamą klausytis prieš miegą:

Baltoji Motė apklostė Bobo Riksraksą, Keistuosį Kiukį, Šlapicką, Karnakukurą ir visus kitus, švelniai juos pabučiavo ir pavadino „savo mažaisiais dyvūniukais“, o tai juos nuolat vertė iš didelio malonumo šypsotis po apklotu. Ir akimirksniu jie visi užmiršdavo, kad įkandin nakties tykina Imperatorius Žiurkis, kuždėdamas savo tamsias paslaptis, kurių neturi išgirsti joks gyvas padaras, antraip tuoj pat būtų sunkiai sužalotas.

Paskui Baltoji Motė nuėjo į virtuvę ir užsikaitė puodelį kakavos.

LAURA SNIEGĖ. DYVŪNIJOS LIAUDIS. ANTROS DALIES PABAIGA

Ji prisiminė, kaip pertraukė tėvą klausdama, ką reiškia pasakojimas apie Imperatorių Žiurkį ir kaip jie galėtų jį sulaikyti, nes Dyvūnijoje visi taip labai jo bijojo.

Paskui stojo tokia ilga tyla, kad Ela pamanė tėtį ištipenus iš miegamojo. Tačiau ne – kai mergaitė atsimerkė, jis vis dar

tebesėdėjo. Ir svarstė jos klausimą taip įsigilinęs, kad Ela ėmė būgštauti ir apgailestavo apskritai paklaususi.

– Man regis, – pagaliau atsidūsėjo tėvas, – kad Imperatorius Žiurkis – tai vienas iš tų dalykų, kuriuos privalome užmiršti. Galų gale jis ateis, jeigu ketino ateiti, bet apie tai negalima galvoti ir nieku gyvu nereikia laukti, kad taip nutiktų.

Ruduo įsismelkė į žolę, augalus, medžius ir iš medžių viršūnių trykštelėjo į dangų, apklodamas visą kraštovaizdį.

Ela su motina tupinėjo namuose, vengdamos lietaus. Gimtasis namas atrodė rūškanas ir visas susigūžęs. Buvo šalčiau nei paprastai šiuo metų laiku. Nė viena nepajėgė pakurti senos koklinės krosnies, kuria paprastai šildydavosi, kai nepakakdavo elektrinių radiatorių.

Ela pasakojo motinai savo prisiminimus, kurie taip netikėtai atgijo. Mama sėdėjo žiūrėdama televizijos serialą, kuris vadinosi „Šešiasdešimt paskutinių mūsų gyvenimo metų“.

Nepasukusi galvos motina pasakė, kad duktė klydo dėl savo prisiminimų:

– Kiek siekia mano atmintis, tavo tėvas niekada tau nieko balsu neskaitė. Tai dariau tikrai aš.

Laidai pasibaigus, motina ėmė sudarinėti pirkinių sąrašą kitai dienai – tai buvo pirmadienis. Pirmadienis jų šeimoje visuomet buvo skirtas apsipirkti. Pasak motinos, sudarinėjant pirkinių, darbų ir planų sąrašus galima kontroliuoti dalykus, kurie šiaip pernelyg apsunkina galvą.

Ela sėdėjo šalia jos. Ant virtuvės stalo buvo pribirę trupinių ir

matyti kavos dėmių. Ela pavargo. Naktį mėgino taisyti rašinius, bet jai nepavyko. Ji pailso. Prieš pusvalandį susimąstė apie savo kvėpavimą, paskui apie motinos kvėpavimą ir niekaip negalėjo liautis, kad ir kaip stengėsi.

Oras gargė, motinos traukiamas į šnerves, ir kvėpavimo takais plaukė į plaučius, o iš ten išėjo lydimas pailsusio šnarpštimo ir pratiso dūdavimo, sumišusio su tyliu kriokčiojimu. Kartkartėmis motina tarsi godžiai prarydavo visą orą iškart ir išpūsdavo jį taip ūmiai, kad jos plaučių pūslelės nė nespėdavo perduoti deguonies kraujo apytakai.

Kvėpavimas pasirodo sudėtingas, kai rimtai apie jį susimąstai. Elai toptelėjo, ar tik žmonės nemiršta kartais per daug galvodami apie dalykus, į kuriuos paprastai nekreipia jokio dėmesio, kad ir apie kvėpavimą. Ela žvilgtelėjo į motinos pirkinį sąrašą ir trumpam užmiršo savo apmąstymus.

BULVĖS

MORKOS

POPIERINĖS SERVETĖLĖS

BET KOKIA MĖSA (VIŠTIENOS ATRAIŽOS?)

KVIETINIAI MILTAI

KRAKMOLAS

POMIDORAI

LAIDOTUVĖS (PAVO KARSTAS IR T. T.)

SKALBIMO MILTELIAI (SPALVOTIEMS)

ANTKAPIS

MALTA KAVA

Motina įdėmiai stebėjo Elą sausomis akimis.

– Viskuo pasirūpinta, kaip dera, – tarė, bilstelėjusi į stalą atgalia ranka.

Ji sėdėjo pabrėžtinai tiesi, bet jos kaklas buvo truputį pakreiptas ir galva bejėgiškai nusvirusi.

– Nueisim į gėlių parduotuvę, Kūti gerai išmano tuos kapinių reikalus. Apie floristę Kūti neteko girdėti nieko blogo, patenkinti visi jos klientai, gyvi ar mirę. Beje, ar tu norėtum būti palaidota šalia savo tėvo ir manęs? Turiu žinoti, kad galėčiau užsakyti tinkamo dydžio antkapį.

Ela neatsakė.

– Netraukiu tavęs per jėgą į bendrą duobę, – nuramino motina. – Tik sau pagalvojau: jei mums rūpi tie dalykai, galiu juk tavęs paklausti, kad nekiltų priekaištų. Girdi, nebuvai net pakviesta atgulti tame pačiame kape su savo šeima. Aš stengiuosi į visus atsižvelgti, įskaitant tave, nes dabar tu pargrįžai namo, ir taip toliau.

– Ačiū, mama, – pasakė Ela. – Tu tikrai dėmesinga.

– Taip pat reikia prisiminti ir piniginius dalykus, – įsižeidusi pridūrė ji. – Tu sutaupysi gražaus pinigų, jeigu palaidosime tave po tuo pačiu antkapiu su visa šeima. Gal šiuo metu tau tai neatrodo svarbu, bet viską reikia numatyti iš anksto.

– O jeigu nenorėsiu būti palaidota tame pačiame kape su tėvu ir tavimi? – paklausė Ela.

Motina įdėmiai pažvelgė į ją, linktelėjo, ir čia jos akys sudrėko.

– Viskas aišku, – atsakė ji, kažką keverzodama pirkinių sąrašė. – Vadinasi, nupirksim antkapį tik dviem. Tu pati išsirinksi ir nusipirksi kapą su visais priedais.

Kitą naktį Ela Milana sapnavo biblioteką.

Bibliotekos grindis klojo pieva. Ela puldinėjo tarp lentynų kažko ieškodama. Ji sustojo prie lentynos su M raide, tačiau nė vienos knygos nugarėlėje nebuvo jos pavardės.

Ji prapliupo verkti. Dar niekada nesijautė taip baisiai nuliūdusi.

– Pažiūrėk, kur raidė „E“, – kažkas kuštelėjo iš viršaus. – O jei pamatysi Dostojevskį, būk gerutė, nesakyk, kad aš čia. Sudeginau jo drabužius aukuro ugnyje, nes juose buvo vėžio užkrato, o jis nuolat nesutikdavo su manimi. Be to, apkaltino mane meluojant ir, maža to, buvo teisus.

Ela pakėlė akis ir pamatė tupinčią ant lentynos laibakaklę katę. Daug aukščiau sklandė ryškiaspalviai elfai, saugantys biblioteką.

– Tik būk atsargi, neužmink jų, – pridūrė katė, žiūrėdama kažkur žemyn. – Jų nevalia pykdyti.

Pažvelgusi į savo kojas, mergina išvydo mažus šešėlius, zujančius šen ir ten.

Ela atsargiai nužingsniavo toliau, kad nieko neužmintų, ir, klausydama katės patarimo, šalia „E“ raidės aptiko virtinę knygų, parašytų Elos Amandos Milanos.

Ela susijaudino, pirštai bėginėjo nuo vienos nugarėlės prie kitos, akys godžiai gėrė romanų pavadinimus. Jie buvo mįslingi,

kerintys ir išmaningi. Kai kurie vienažodžiai, o kiti – be galo ilgi. Ela sukūkčiojo iš laimės.

Katė vėl atsirado lentynos viršuje.

– Skubėk! – šnypstelėjo. – Vartai atlapoti. Paklausk! Oi, paklausk! Paklausk, kaip trinksi, dunksi ir taukši. Štai jie ateina. O juk nieko, nieko dar nepadaryta!

Ela ištraukė iš lentynos vieną knygą, jos svoris sukėlė nuostabą. Katė nusijuokė.

– Sunki kaip akmuo, tiesa? Tačiau romanų popierius pagamintas iš akmens duženų. Klausyk, kodėl tu jos neatverti?

Ela atvertė knygą ir sustingo iš siaubo, nes puslapiai buvo tušti. Paėmė iš lentynos antrą knygą ir trečią.

– Jos visos tuščios, – pašaipiai tarstelėjo katė. – Verčiau paskubėtum. Tavim dėta, aš imčiau rašyti. Nori sužinoti, kaip rašomi romanai? Atskleisiu paslaptį: pradėk nuo pirmo puslapio, paskui iš eilės, kol prieisi paskutinį. Tuomet užbaik.

– Rašyk, kad gera! Su kuo aš rašysiu? – sušuko Ela. – Juk neturiu rašiklio! Visi rašikliai liko mano kišenėje, o aš juk be drabužių!

Ji buvo teisi: mūvėjo vien kojinių, ir tos iš skirtingų porų.

Katė purkštelėjo.

– Visi ateina į biblioteką nuogi. Štai kodėl jie čia eina, nori apsivilkti knygomis. Jeigu neturi rašiklio, turbūt galėtum paprašyti jo.

Persigandusi žvilgtelėjo merginai per petį. Ela pajuto kažką stovint už jos. Alsuoiant jai į sprandą. Alsuojančiajam buvo

sunku išlaikyti vienodą ritmą.

Ela pastebėjo lentynoje knygą, pavadintą „Lygaus kvėpavimo žinynu“. Jai pasidingojo, kad pati buvo ją parašiusi.

Paėmė knygą ir mėgino atsigręžti, bet neištengė pajudėti. Jautė stingdantį šaltį. Kažkas įrėmė ledines rankas jai į kūną. Veriantis šaltis iš nugaros įsmilko į vidaus organus. Tai žeidė.

Katė sukniaukė ir liuoktelėjo nematomybėn. Bibliotekoje ėmė snigti.

Gausi liūtis užėjo pirmąją spalio dieną ir truko tris su puse savaitės. Mašinų aikštelė prie mokyklos virto nedideliu ežerėliu, kuriame turškėsi varlės. Palei aikštelę zujo spiečius vaikų, jie kažką rėkavo apie vandenį ir amžiams prarastą aulinį ir lakstė aplink taškydamiesi.

Ela Milana nenorėjo imti darbe atostogų; ji kas rytą važinėdavo mokyklon su skolintu iš velionio tėvo „Triumphu“, eidavo su tėvo auliniais į mokytojų kambarį, ten persiaudavo savo bateliais, atidirbdavo pamokas ir paskui grįždavo į namus, kurie, žinoma, jai grįžus buvo ir jos namai – taip jai buvo pasakyta.

Motina užsiėmė kasdiene namų ruoša ir pratrūkdavo ašaromis tarp savo triūsos.

Ela neverkė, bet ją kamavo mintys. Visą laiką suvokė, kad tuo metu, kai visas pasaulis įprastai tebepluša, jos tėvas Pavo Emilis Milana guli iškastos duobės dugne vos už pusės kilometro nuo mokyklos.

Ji mąstė, kad pro tėvo ausis, burną ir šnerves be perstojo ropinėja grambuoliai ir šimtakojai. Ypač kamavo mintis, kad iš

esmės bet kas gali jį iškasti ir nuvilkti bet kur, kad ir pasodinti pakrantės kavinėje.

Kaip keista mirusius šeimos narius palikt gulėti sekloje duobėje ir toliau gyventi savo kasdienį gyvenimą!

Vieną rytą įpusėjus gimtosios kalbos pamokai per vidurį sakinio Ela ėmė svarstyti – jeigu žmogus turi sielą, ar jos tėvo siela pamažu išėjo kaip oras iš prakiurusios padangos? Ji ne itin tikėjo esant Dievą ar sielą, bet klausimas vis dėlto nedavė jai ramybės.

Mokytojų kambaryje Elai Milanai visi pareiškė užuojautą. Mokiniai nereiškė užuojautos, jie buvo nepaslankūs, tylūs ir susirūpinę. Kai Ela pamėgino nuskaidrinti nuotaiką, padėtis tik pablogėjo.

– Na, kas čia darosi? – šūktelėjo ji, nepajėgdama susitvardyt. – Ar kas nors numirė?

Direktorius iškvietė ją pasikalbėti.

– Klausyk, mokiniai bijo eiti į tavo pamokas. Ir tai suprantama. Jaunimui mirtis yra rimtas dalykas, ir kai mokytoja su kartuvių humoru ima pasakoti apie savo mirusį tėvą, tai, savaime aišku, juos dar labiau prislegia. Taigi manau, kad geriausias sprendimas tau būtų per kitą pamoką nuoširdžiau su jais pakalbėti ir visų jų atsiprašyti. Tuomet to apgailėtino nusiskundimo nereikės įrašyti į tavo bylą.

Kitą dieną Ela Milana vedė pamoką, kurios esmė jai pačiai paaiškėjo tik tuomet, kai paėmė kreidą ir ėmė rašyti lentoje. Vėliau pati sutiko, kad sureagavo per jautriai, tačiau nieku gyvu

dėl to neapgailestavo.

Ela parašė lontoje sakinį, tada atsisukusi į klasę šyptelėjo ir tarė:

– Dabar atliksime nedidelę patikrą. Prašom gramatiškai išnagrinėti tą sakinį ir sudėti kablelius, kur reikia. Turite dešimt minučių.

Sakinys skelbė:

MŪSŲ MOKYTOJOS TĖVAS GULI NEGYVAS
DUOBĖJE KURI YRA IŠKASTA KAPINĖSE UŽ PUSĖS
KILOMETRO NUO MOKYKLOS IR JO AUSYSE VEISIASI
GRAMBUOLIAI.

Po pamokos Ela nuėjo pasakyti direktoriui, kad eina pas gydytoją, nes prastai jaučiasi. Ji tarp kita ko tarstelėjo gavusi kvietimą tapti Triušiogalos literatų draugijos visaverte nare.

Direktorius metė tuščią žvilgsnį į „Lauros Sniegės aplanką“ ir linktelėjo, duodamas ženklą, kad suprato.

Ela Milana turėjo pavaduoti kolegę iki Kalėdų. Ji paaikšino gydytojui kenčianti depresiją, nemigą bei verksmo priepuolius. Gydytojas išrašė receptą ir nedarbingumo pažymėjimą iki jos darbo sutarties pabaigos.

Susukusi iš recepto kamuoliuką Ela kyštelėjo jį į „Triumpho“ peleninę.

ANTRA DALIS

7

Antrąjį gruodžio šeštadienį Lauros Sniegės namuose buvo išskeltas pokylis, suomių literatūrai pasibaigęs didelės svarbos tragedija. Viskas įvyko dešimtims porų akių matant, kaip tik tuomet, kai pasaulinio garso vaikų rašytoja Sniegė lipo iš antro aukšto pas sukviestus svečius. Ir paskui niekas negalėjo smulkiau apsaityti, kas ten nutiko.

Kai žmonės sukrečia koks nors netikėtas įvykis, jie paprastai ima pasakoti savo nuojautas ir sapnus. Pritildo balsą, dirščioja aplinkui ir dėsto, kaip jie nuolat visa oda jautė, kad turi nutikti kažkas bloga. Taigi tą žiemos pavakarę Lauros Sniegės namuose dvelkė lengvu optimizmu, netgi palaiminga nežinia, kaip viename pobūvių, po kurių grįžti namo švilpaudamas ir užmiegi šypsodamas. Žmonės ten daug juokėsi. Šnekučiavosi, laidė sąmojus ir lietė it vaikai vienas kitą, nevaržomai ir nekaltai. Netgi bučiavosi. Šventės dalyviai buvo kupini džiaugsmo ir lūkesčių.

Pažvelkite į tą moterį! Ji nešoko jau amžių amžius, o dabar šoka, šypsosi savo partneriui plačia giedria šypsena! Ir ką pasakysit apie vyrą: visas švyti kaip žibintas – kada gi jis paskutinį kartą skleidė tiek džiaugsmo!

Ir toji moteris ana ten: darbo dieną santūri tarnautoja, kurią sutiksite Pensijų kaupimo fondo Triušio galos skyriaus galiniame kambarėlyje. Dabar, stovėdama prie bufeto, ji vaikiškai laiminga kramsnoja saldžius pyragaičius.

Ir ana jauna pora? Jie susitikinėdavo priešokiais gal porą mėnesių, bet tikrai čia pamatė vienas kitą vilkint pačiais geriausiais drabužiais pačioje palankiausioje šviesoje, ir jų pasimatymai įgavo visai naują prasmę.

Įsiliekite tarp šventės svečių, kalbėkite su žmonėmis. Jie jums šypsosis, o jūs jausitės palaimingi ir savi! Papasakokite anekdotą, ir jie juoksis. Smagiai tauškėkite – ir būsite mylimi! Tokie pobūviai trunka, sakytum, amžinybę, kadangi niekas nenori išeiti pirmas! Nenori skirtis su tuo svaiginamai saldžiu lengvabūdiškumu!

Niekas, grįždamas mintimis prie ano įvykio, negalėjo prisiminti jokio bloga lemiančio ženklo. Dangus nežioravo kruvinu raudoniu, kometos švietė abejingai, nė vienas paukštis tą vakarą neatsitrenkė į langą. Netgi šunys, kurių Triušio galoje tiesiogine prasme buvo beprasmiškai daug, ir tie nekaukė.

Visi manė, kad pobūvis laimingai, pagaviai ir žaismingai vyks iki rytojaus, gal net ilgiau.

Ten buvo ir žinoma teatro kritikė. Po poros mėnesių ji pakomentavo įvykį „Helsinkio žinių“ priede „Dabar“, kuriame kritikai buvo prašomi nupasakoti itin stulbinančius tikroviškus savo išgyvenimus. Pasak kritikės, tas nelaimingas atsitikimas buvęs „visai nelaukta, šurkšti ir neįtikėtina viso to pabaiga – visiškai netinkamas, juokingai dramatizuotas siužeto vingis!“

Į Triušiogalos literatų draugijos kalėdinį pobūvį susirinko kultūrininkai iš arti ir toli, tolimiausi, kaip žinoma, buvo atvykę net iš Japonijos.

Rašytojas Martis Žiemys beveik nieko nepažinojo ir nenorėjo pažinti.

Triušiogalos pramoginis orkestras grojo menės kampe: mišlingas bosas flirtavo su pianinu ir svajinguoju saksofonu. Pobūvio patarnautojai siūlė svečiams vyno, konjako ir užkandžių.

Svečiai būriavosi ne vien didžiojoje menėje, bet ir kituose pirmo aukšto kambariuose. Vieni stovėjo grupelėmis, garsiai juokdamiesi, kiti kuždėjosi pakampėmis. Pirmąsyk apsilankiusieji Lauros Sniegės namuose žavėjosi švytuliuojančiais ant sienų paveikslais ir tamsaus atspalvio kambarių apstatymu.

Niekas nedrįso kopti aukštyn, buvo aišku, kad tai namų šeimininkės privati erdvė. Dalis pirmojo aukšto kambarių buvo užrakinta.

– Kurgi ponია Sniegė? – paklausė kažkas Marčiui Žiemiui už nugaros.

Žiemys atsigręžęs suprato, kad klausimą uždavė Ela Milana. Ji knebinėjo suknelės petnešėles, aiškiai per siauras ir per stangrias.

Rašytojas Žiemys gerai suprato, kad visi čia susirinko tik dėl Elos Milanos, tos priešais jį stovinčios jaunos nedidukės

mokytijos, kuri tapo Triušio galos literatūros draugijos nauja nare. Čionai knibždėjo pavydžių rašytojų mėgėjų – jų pavydą tramdė tik įgimtas pagarbumas. Ši moteris tapo ilgai laukta dešimtają Draugijos nare.

Tiems rašytojams mėgėjams irgi pavydėjo kiti, nes iš šimtų apskrities rašytojų mėgėjų kaip tik jiems teko garbė būti pakviestiems į pobūvį. Didžiuma jų per porą pastarųjų metų pelnė apdovanojimų konkursuose, o kitų kūriniai, išspausdinti literatūriniam priede, buvo laikomi geresniais už vidutinius.

Rašytojas Martis Žiemys pirštų galais palietė Elai Milanai ranką. Ji buvo liesa, rankos oda – sausa ir karšta.

– Ji tebėra viršuje, turbūt savo kambaryje, – atsakė jis. – Nesirūpinkit, sutiksit ją, kai ateis metas. Tuomet būsite oficialiai pristatytos viena kitai ir taip toliau.

Apie juos spietėsi žmonės. Arčiausiai stovėjo trejetas skardžiabalsių moterų. Rašytojas Žiemys jas pažinojo, bet pamiršo jų vardus. Moterų draugijoje šmaižė jaunų vyrų, kurių rašytojas manė esant „Triušio takų“ žurnalistą. O gal vyrukas buvo iš kokio respublikinio laikraščio? Gal net svečias iš „Suomijos iliustruotojo savaitraščio“?

Rašytojas Žiemys jau ketino pasitraukti į šalį, bet kažkas sudavė jam per petį. Tuomet jis prisiminė žurnalisto vardą: Esko Hartavala.

Žurnalistas pasakė perskaitęs paskutinį Žiemio romaną „Ponas Drugys“. Jis pasiteiravo, ar autoriui, kaip ir jo pagrindiniam veikėjui, nebuvo kilusi pagunda persivilkinti

moteriškais drabužiais.

– Neketinu jūsų įžeisti, klausiu tik todėl, kad pagrindinio veikėjo minčių pasaulis romane pavaizduotas taip neįtikėtinai intensyviai, su tokiais skausmingai asmeniškais ypatumais, jog sunku patikėti ką nors galint visa tai prasimanyti.

Viena žurnalisto ranka svarino rašytojui Žiemui petį, kita jis susijaudinęs mojavo ore. Ta ranka laikė cigaretę ir nuo jos rašytojui ant krūtinės byrėjo pelenai.

– Be abejo, mielai prisiimčiau tas nuostabias patirtis, kurias vaizduoju savo knygose. Vis dėlto mano gyvenimas nėra toks turiningas. Mes, rašytojai, kartais turime naudotis kitų žmonių išgyvenimais.

– Skamba gana grobuoniškai, – nusijuokė žurnalistas. – O gal rašytojai yra kaip maitvanagiai, kaip ir mes, žurnalistai, pasak kitų?

Žurnalistas plastelėjo lyg kondoras ir išsišiepė.

Rašytojas Žiemys sudvejojo, ar juodu paprastai šnekučiuojasi, o gal čia interviu? Vypatelėjo lūpų kampučiais, kaip daro išalkęs krokodilas, ir nuėmė žurnalisto ranką nuo peties.

Paskui vieną po kitos nuspiegė pelenų dulkeles nuo drabužių.

– Turiu pripažinti, kad medžiagos rinkimas kartais labai panėši į grobio medžioklę, – pasakė jis. – Net geriausias virėjas negali pagaminti vištienos troškinio iš savo kojų. Nė vieno gyvenime nebūna pernelyg daug medžiagos – ne daugiau nei žvirblio mėsos. Vidutinė asmenybė gali duoti peno daugiausia dviem trumpoms novelėms. O kai kas, labai aukštai pasinešęs,

tinka ne daugiau kaip porai anekdotų.

Žurnalistas suburbлено. Rašytojas Žiemys tapštelėjo jam per ranką, nuoširdžiai nusišypsojo ir tęsė:

– Kad ir kaip būtų liūdna. Šiaip ar taip, jeigu nori parašyti kiek daugiau, savo patirties negana. Taigi trečią kūrinį reikia pagardinti pora šimtų gramų kieno nors kito gyvenimo.

Žurnalistas linktelėjo ir nuėjo paieškoti lengvesnio pašnekovo.

– Kodėl man atrodo, kad labai nuvyliau tą vargšelį? – balsu suabejojo Žiemys, ir tai sukėlė griausmingą aplinkinių juoką.

Viena moteris garsiai nusikvatojo, staigiai žengtelėjo porą žingsnių ir pirštų galais palietė rašytojui lūpas.

– Arba jį tik nugąsdinot. Sakykit, ar man gresia pavojus būti išnaudotai, jeigu prieisiu per arti, o didis ir keliantis baimę rašytojau Žiemy?

Apie moterį pleveno tirštas kvėpalų debesis.

– Labai prašom, – kiek atkariai tarė Žiemys. – Atsiverkite man, papasakokite ką nors įdomaus apie save, ir aš pasinaudosiu tuo – kai man reikės. Jeigu reikės. Perdirbęs savo reikmėms.

– Kaip rašytojas mane perdirbtų?

– Na, pakeisčiau jūsų garbanas tamsiomis ir pastorinčiau ar suploninčiau jus dešimčia kilogramų – kaip man šautų į galvą. Ir galbūt... galbūt vieną jūsų akį, gal tą kairiąją, paversčiau stikline.

Moteriai atvipo žiauna.

– Ak?..

Rašytojas Žiemys nusišypsojo.

– Arba pridėčiau jums medinę koją ar kokią negalią, ko gero,

sifilio sužalotas smegenis. O gal verčiau leisčiau perlūžti į dvi dalis automobilio katastrofoje.

Moteris šaižiai nusijuokė.

– Jūs iš tiesų siaubingas! Daugiau nieko nebesakysiu, nes gausiu galą kitame rašytojo romane.

Rašytojas Žiemys santūriai nusilenkė.

– Turite neabejotiną teisę. Tuomet grėsmė bus kur kas mažesnė. Tarp kitko, galiu pavogti jūsų minas ir eiseną! Ko gero, pasinaudosiu tuo jūsų įpročiu juoktis pravėrus burną ir tuo mažu liežuvėliu, vis pro dantis dirsčiojančiu, kas darosi pasaulyje. Ir tomis strazdanomis, kurios nuo jūsų viršunosės keliauja ligi pat tarpkrūčio, jos gali būti labai paranki detalė šiuo metu rašomam kūriniai.

Moteriškė išgąstingai šyptelėjo.

– Jūs mane gyvą suvalgysit.

Paskui įsikibo pašnekovui į parankę ir ėmė vaidinti švepluojančią mergytę:

– Ak, gerasai liūte žmogėdra, ar paleisite mane, jeigu savo valia papasakosiu kokią pikantišką istoriją apie savo draugę štai ten?

Rašytojas Žiemys nutaisė apgailestaujančią grimasą.

– Atsiprašau, bet aš nesideru dėl savo medžiagos.

Rašytojas Martis Žiemys neseniai atšventė gimtadienį. Jam suėjo keturiasdešimt treji. Gimtadienio vakarėliui užsakė didelį šokoladinį tortą, papuoštą marcipano rožėmis. Jis niekam neprasitarė apie savo gimtadienį ir visą tortą suvalgė pats vienas.

Pasak konditerio, tortas buvo skirtas dvidešimčiai asmenų. Rašytojui jo pakako dviem dienoms ir vienai nakčiai.

Žiemys nerūkė. Dabar tapo blaivininku: gėrimas pernelyg vargino, alkoholis jam netiko, girtavimas prarado žavesį. Dėl tų pačių priežasčių atsisakė lytinių santykių su kitais asmenimis.

Jo naujas pomėgis – valgymas jam atstojo ir gėrimą, ir seksą. Jis svėrė bemaž du šimtus kilogramų.

Kalbėdami apie žymųjį rašytoją, žmonės dažniausiai sakydavo: „Kas gi čia tokio! Gyvenimu reikia džiaugtis, argi ne? Ir jeigu geras valgis teikia malonumą, kodėl neprisivalgius kiek tik lenda.“

Ne, Martis Žiemys nebuvo išrankus smaguriautojas. Nesidomėjo kinų patiekalais ir nenorėjo nė klausytis apie prancūzų virtuvę. Nekentė sraigių, ikrų ir įmantrių žuvies patiekalų. Niekad valgydamas negerdavo vyno. Mėgo valgyti įprastus nesudėtingus maisto produktus: šokoladą, pyragaičius, jautienos bifšteką, skrudintas bulvytes, makaronus, šokoladinį pudingą ir dešras.

Rašytojas Žiemys patraukė prie stalo ir pasiėmė grietininį pyragaitį. Jį puošė trys žalios vyšnios ir šokolado drožlės. Įdaras – raudono marcipano.

Žiemys prisiminė, kad moteris šlakuota krūtine buvo Triušiogalos aktorė mėgėja. Aktorė – ketvirta prielipa, sutikta ir atstumta tą vakarą. Seniau jis tiesiog kolekcionavo aktores, jos turėjo kažką ypatinga – atrodė visapusiškesnės ir aiškesnės už kitas, bet kartu ir nerealios. Vis dėlto jau kuris laikas nebepajėgė

deramai reaguoti į moterų siunčiamus seksualinius signalus.

Jis gerai matė aktorės lūpų žvilgesį, regėjo kūno formas ir užuodė kvėpalus, kurie tik iš dalies maskavo jos skleidžiamus prigimtinius kvapus. Teoriškai mielai pergulėtų su daugeliu sutiktų moterų. Praktiškai seksas su nepažįstamomis personomis buvo gana varginantis, purvinas ir įgrystantis. Dar jam teks žiūrėti į akis žmonėms, kurių verčiau nenorėtų sutikti eilėje prie prekybos centro kasos ar kiosko.

Be to, rašytojas Žiemys savo kūną manė esant asmeninį reikalą. Lygiai kaip nesutvarkytą kambarį, į kurį nederėjo kviestis svečių. Tiesą sakant, ši išpampusi pavidalą nemanė esant savą. Tad suprantama, kad nenorėjo kitiems toks rodytis.

Aišku, jis prisitaikė prie savo sturmo. Dabar, pereinamuoju laikotarpiu, jį vis dėlto erzino pirmiausia tai, kad pilvas užstojo penį. Jei mėgindavo nusičiurkšti stačias, turėdavo akiai taikytis ir dažniausiai apšlapindavo grindis ir savo batus. Prieš porą dienų jam nemaloniai pasitaikė išvysti save nusirengusį priešais veidrodį ir jis atšoko, matydamas didelį surambėjusį orangutangą. Vilkėdamas brangų kostiumą vis dėlto atrodė pakenčiamai, drabužis jo apvalumams iš dalies teikė orumo. Jis įsitikino, kad kitų žmonių draugijoje privalo būti apsilkęs.

Rašytojas Žiemys darskart atsigręžė į savo pašnekovus ir atsiprašęs nuėjo į vonią. Patalpa buvo erdvi, nors tamsi. Jos gale bolavo vonia, balta ir aptaki, su vario kojėlėmis.

Prieš daugelį metų jaunas Martis Žiemys buvo užėjęs į tą pačią vonią, ir jį užplūdo prisiminimai...

Kiaurą sekmadienį jis rašo literatūros pratybas Lauros Sniegės namuose, tad paskendęs mintyse nueina nusišlapinti, trūkteli savo kelnių užtrauktuką – ir staiga pajunta, kad jis ne vienas, nes kitame patalpos gale, vandens pilnoje vonioje, užsimerkusi tįso nuoga rašytoja Sniegė; išsigandęs dėl šventvagystės, kurią įvykdė, mėgina tildyti dūžius krūtinėj, nuo kurių dreba net sienos, o vanduo iš vonios tykšteli ant grindų...

Ar moteris tikrai atsimerkė ir nužvelgė įsibrovėlį? Ar ji šelmiškai šyptelėjo vaikinui ir paskui vėl užsimerkė? Rašytojui atrodė, kad taip ir nutiko, bet jis jau nebežinojo, nebuvo tikras. Sapnavo tai šimtus kartų ir kaskart vis kitaip.

Jis nuėjo prie vonios, atsegė užtrauktuką ir, truputį pasidarbavęs, išliejo sėklą į baltą porcelianą. Paskui nuleido vandenį žiūrėdamas, kaip vonios dugne juoduojuanti skylė praryja įkalčius.

Tada nusiplovė rankas ir veidą, nužvelgė veidrodyje plaukus ir išėjo.

Rašytojas Martis Žiemys, savaimė aišku, nebuvo vienintelis rašytojas tame pobūvyje. Čia šį vakarą susirinko visi jie, Triušio galos literatų draugijos devyni senieji nariai, ir toji viena naujokė.

Ar matote tenai tą moterį namų šeimininkės veidu? Tą šviesiaplaukę putlią moterytę, kuri iš pažiūros gana pilka ir nusidėvėjusi. Išvaizda apgaulinga: tai Arnė C. Alkvistas – viena didžiausių mokslinės bei kitokios fantastinės literatūros įžymybių Europoje. Pamenate praėjusios vasaros populiariausią filmą

„Kasėjas“? Holivudas sukūrė jo scenarijų pagal Arnės C. Alkvisto romaną „Išvyka į Saule“.

Jos tikrasis vardas – Aura Jokinen. Ji laikoma išskirtiniu atveju tarp Draugijos narių. Sako, esą jos darbai pernelyg nutolę nuo tikrovės, kad būtų pripažinti tikra literatūra. „Kodėl ji nerašo apie gyvenimą? – klausia triušiogaliečiai. – Kodėl ji kurpia tas keistas pasakas?“

Stebisi tie, kurie nėra skaitę Auros Jokinen duotų interviu, – juose autorė atskleidžia kūrinuose pasakojanti apie pinklius santykius savo pačios šeimoje. Žurnale „Anna“ rašytoja sako štai ką: „Pastarasis mano romanas „Luna jacta est“ pasakoja tarsi apie kiborgus, naują visuomeninę tvarką ir prekybą su ateiviais, tačiau nugrandę paviršinį siužeto sluoksnį sužinosite apie mano dukters pasidarytą abortą, kuris be galo sukrėtė mane ir mano buvusį vyrą.“

Čia taip pat matyti vadinamųjų kriminalų rašytoja Silja Saristo ir knygų jaunimui autorė Ingrida Katelė, kurios nesireiškė porą pastarųjų metų. Panaši į punšo taurę persona, pažįstama iš televizijos, – tai satyrikas Elisas Kangasniemis, kurio TV pokalbiai kadaise sutelkė ištikimų žiūrovų būrį. Iš televizijos taip pat žinomas ne kartą apdovanotas scenaristas Toivo Holmas, kuris gyvai šnekučiuojasi su visais pobūvio svečiais.

Stebėdami šventiškus renginius, galite padaryti stulbinantį atradimą. Triušiogalos literatūros draugijos nariai tikriausiai niekada nesišneka tarpusavy. Jie prasilenkia kartkartėmis gana arti, tačiau niekada nežiūri vieni kitiems į akis, nepradedą

pokalbio. Gali paprasčiausiai pamanyti, kad jie visiškai nepažįstami.

*IŠTRAUKA IŠ ESKO HARTAVALOS STRAIPSNIO
„LAUROS SNIEGĖS ATVEJIS“, SUOMIJOS ILIUSTRUOTASIS
SAVAITRAŠTIS, 2005 / 6*

Svečiai ėmė stebėtis, kodėl nesirodo pobūvio šeimininkė.

Rašytojas Žiemys tikino klausinėtojus, kad rašytoja Sniegė netrukus prie jų prisidės, vakaras tik prasidėjo. Greičiausiai rašytoja Sniegė tik užsimiršo rašydama sensacingą knygą, kurią turėjo išleisti ateinantį rudenį – pasak leidėjo išankstinio pranešimo, ji bus pavadinta „Imperatorius Žiurkis grįžta“.

– Och! – atsidūsejo svečiai, susižavėję žvelgdami aukštyn.

Ėjo gandas, kad „Imperatorius Žiurkis grįžta“ bus paskutinė iš Lauros Sniegės „Dyvūnijos“ knygų. Rašytojas Žiemys šiomis dienomis teiravosi pačios autorės per mero pokylį. Laura Sniegė šyptelėjo: *Mielas Marti, mes niekad neturime kalbėti apie tai, ką rašome, antraip mūsų rašymas gali likti vien tušti plepalai.*

Viena iš šventės rengėjų, priėjusi prie Žiemio, timpltelėjo jį už rankovės.

– Rašytojai Sniegei labai įsiskaudėjo galvą, – kuštelėjo ji. – Ar čia yra kokių vaistų nuo galvos skausmo?

– Vargu bau vaistai nuo skausmo numalšins rašytojos migreną, – atsakė Žiemys. – Jai tereikia pagulėti tamsiame kambaryje. Ir negalima jos trukdyti, kol pati nepakvies.

– Tačiau ji sėdi savo kabinete, kaip tik pasirengusi lipti žemyn, ji juk pobūvio šeimininkė, gal vis dėlto nuneščiau jai

kokių vaistų...

Rašytojas Žiemys atsiskyrė nuo moters. Jis nerangiai nusiyrė tarp žmonių, nejučiomis stumdydamas svečius alkūnėmis ir atsitrenkdamas į juos – įpratęs po senovei, stengėsi prasisprausti pro plyšius, kurie buvo per siauri jo dabartiniam pavidalui.

Išgėrė vyno tik dėl akių, tačiau juo uoliau atsidėjo valgymui. Tuo metu miglotai teprisiminė turįs susitikti su mokytojais, žurnalistais, vietos politikais, teatralais, knygų klubų nariais ir rašytojais mėgėjais, kuriuos be galo domina jis pats ir jo literatūriniai laimėjimai.

Kaip įprasta tokiais atvejais, apie jį buriasi ir tie, kuriems rašytojas atrodo esąs dvasinis mesijas, jie žūtbūt stengiasi padaryti išpūdį susitikę su Tikruoju Rašytoju. Cituoja aforizmus, deklamuoja savo mėgėjiškus eilėraščius ir frazes iš rašomų pjesių, gulinčių jų darbatalio stalčiuje.

Žiemys stengėsi būti kuklus, dėkingas ir mandagus rašytojas, rimtai žiūrėjo į savo gerbėjus, tačiau negalėjo niekam skirti dėmesio daugiau nei akimirka. *Ak, jūs rašote pjesę? Puikus užsiėmimas. Tikiuosi, kad ją užbaigsite. Atleiskite, bet ką jūs manote: ar čia „Sacher“ tortas, ar paprastas pyragaitis? Beje, ar tie migdolai, glaistyti šokoladu, jau baigėsi?*

Porą kartų Žiemys vos neužšoko ant kito Draugijos nario, tačiau nepastebimas abipusis kurso koregavimas padėdavo išvengti susidūrimo.

Čia jis pastebėjo Ingridą Katele.

Moteris švysčiojo visame regėjimo lauke, ir rašytojas Žiemys

sudirgo įsisąmoninę, kad perniek stengtųsi jos išvengti. Moters kuodas artėjo prie jo skersai salės kaip ryklio pelekas.

Žiemys prisikrovė lėkštę ir išėjo iš menės. Galiniame kambaryje rado patogų tylų kampelį, kur galėjo toliau mėgautis švente.

Ingrida Katelė pasirodė tarpdury.

– Gal kur nors matei naująją mūsų pusdievę? – paklausė.

Rašytojas Žiemys mostelėjo šaukšteliu ir murmtelėjo, kai glajus nukrito ant jo brangaus kaklaraiščio.

– Elą Milaną? Tikriausiai kur nors tarp svečių. Ką tik buvau ją sutikęs.

– O kaip Laura Sniegė? Dar nėkart nemačiau jos šiandien.

Žiemys palietė sau smilkinį.

– Migrena.

– Ak, – tepasakė Katelė.

Tada ji nuėjo prie židinio ir susigūžusi ėmė knaisiotis rankinėje.

– Gal kolega rašytojas Žiemys turi degtukų? – pagaliau paklausė.

– Kolega rašytojas jau neberūko, – atsakė Žiemys.

– Oi, kokia naujiena! Vėliau pakalbėsime apie tai. Būtinai turiu įkurti ugnį ir sudeginti šias knygas.

Rašytojas Žiemys dirstelėjo į Katelę. Moteris laikė ryšulėlį knygų, jos žvilgsnis buvo reikšmingas. Žiemui visiškai nerūpėjo spėlioti, ką galėjo reikšti Ingridos Katelės žvilgsnis. Jis atsignybo pyragaičio ir šyptelėjo.

– Knygų jaunimui autorė ir bibliotekininkė Ingrida Katelė degina knygas, ir vėl.

Katelė pliaukštelėjo liežuvio.

– Šią savaitę sudeginau jau keturias. Kaip manai, gal ką nors galėtų sudominti mano veikla?

– Tikrai, – pritarė Žiemys. – Turbūt galėtų.

– Tačiau ne tave.

– Na, gal ir mane sudomintų, bet aš nepajėgčiau. Kiekvienam savo. Vieni kolekcionuoja drugius, tu deginai bibliotekos knygas. Pažvelk į židinio atbrailą.

– Kam?

– Nagi degtukai. Klausyk, Ingrida, ar bent kiek išmanai gyvūnų psichologiją?

– Kokių?

– Šunų, tikriausakant.

Ingrida Katelė purkštelėjusi ėmė dėti knygas į židinį. Netrukus ugnis smagiai įsiliepsnojo.

Išeidama Ingrida Katelė kiek apgailestaudama metė:

– Jeigu tave, Marti, dar mažiau domintų visa, kas dedasi aplinkui, būtum neatskiriamas nuo odinės sofos.

Rašytojas Žiemys mėgavosi vienatve, ramybe ir pyragaičiu, įdarytu ypač vykusiū marcipanų sluoksniu. Tuomet pastebėjo šalia savo kėdės atsiradusią Elą Milaną.

– Och, labas vakaras, – pasakė Žiemys.

– Ir tamstai labas, – pasveikino Milana.

Rašytojas Žiemys padrašinamai šyptelėjo merginai, atkreipė

dėmesį į jos dailiai išlenktas lūpas. Pamanė, kad jas galėtų pritaikyti pagrindinei romano veikėjai, jeigu nenusibos jo rašyti.

– Jaudinantis vakaras. Bent jau jums, manyčiau. Darsyk sveikinu – ir su gera novele, ir su statusu, kurį ji pačiai pelnė.

– Labai ačiū.

Žiemys toliau valgė pyragaitį, tikėdamasis, kad mergina sugrįš kitų svečių draugijon. Ji jau ėmė dirginti autorių.

– Ar pastaruoju metu jums nepasitaikė kokių nors įdomesnių žaidimų, rašytojau Žiemy?

– Ak, panelė pervertina mano sportinę būklę, – atsakė rašytojas Žiemys. – O gal turit galvoje dvasingesnius žaidimus – kaip šachmatai ir šaškės? Kilnūs, puikūs žaidimai. Liūdna, bet aš niekada nepamenu, kur kokiomis figūromis reikia eiti.

Iš Elos minos jis bemat suprato, kad mergina kalbėjo ne apie visuotinai priimtus žaidimus, o apie Žaidimą.

– Ai, turite mintyje Žaidimą, – pagaliau nenoriai prabilo Žiemys. – Kas jums papasakojo apie Žaidimą?

Jis atsistojo lėtai, gana sunkiai ir padėjo tuščią lėkštutę ant antikvarinės komodos. Mergina susijaudinusi žvelgė į jį. Jis pasisuko į ją šonu, tikėdamasis, kad ji išeis. Užuoat pasitraukusi, mergina priėjo dar arčiau, šiugždendama suknelę ir išūliai šypsodama, apgaubta braškių aromato, lengvai apgirtusi.

Komiškame romane „Slaptosios mintys“ Žiemys tokią laikyseną įvardijo kaip „smulkaus gyvūno kibumą“. Tame romane taip pat teigiama, esą „smulkaus gyvūno kibumą“ įveikti galima tik ilgai taikant „senos baržos“ metodą.

– Arne Alkvistu pasivadinusi moteris užsiminė apie jį, – paaiškino mergina. – Ji pasveikino mane prisidėjus prie Draugijos ir paklausė, ar norėčiau sužaisti su ja porą Žaidimo kėlinių, ir tauškė dar visokius niekus. Paskui pamatė kažkokį pažįstamą ir nuėjo man nespėjus jos išklausinėti. Paklausiau apie tai Ingridos Katelės, ir ta atsakė, kad galėtų man paaiškinti, bet pirmiau turėčiau pasiteirauti tamstos, jei noriu gauti tinkamą atsakymą. Jūs, pasak Katelės, „labai domitės žmonėmis ir jų darbais“ ir mielai atskleisite man šios Draugijos nuostatas.

Rašytojas Žiemys neaiškiai murmtelėjo ir ėmė sau niūniuoti. Jis užsimerkė. Paskui šyptelėjo, tarsi prisiminęs smagų anekdotą. Atsisukęs mostelėjo Elai Milanai smiliumi ir sustingo vietoje; akimirką pasirodė, lyg būtų norėjęs papasakoti kokią linksmą istoriją.

Paskui jo veidas apniuko, pirštas nusileido ir rašytojas nusigrėžė, tartum ką tik prisiminęs kažką be galo sunkaus.

Kitas manevro tarpsnis turėjo būti išėjimas purtant galvą, nutaisius liūdną miną, tačiau Ela Milana išdygo priešais jį.

– Mielas rašytojau Žiemy, perskaičiau viską, ką esate parašęs. „Slaptasis mintis“ perskaičiau du kartus, tad vos pamačiusi atpažinau „senos baržos“ triuką. Ką ten Švitris Š. Šunakis sakė apie „smulkaus gyvūno kibumą“ ir kaip jį atremti?

– Neturiu nė menkiausio supratimo, – atkirto rašytojas Žiemys. – Aš neskaitau savo knygų ir pabaigęs rašyti negalvoju apie jas. Niekada nesimokau mintinai citatų, juo labiau savų.

– Argi tikrai?

– Šiaip ar taip, nesuprantu žmonių, skaitančių knygas savo malonumui ir paskui gromuliuojančių knygos mintis. Popierius buvo išrastas kaip tik tam, kad žmonės neturėtų visų tų minčių laikyti galvoje.

Ela Milana tarė:

– Kaip jau yra, taip. Švitrio Š. Šunakio „senos baržos“ taktika manęs neveikia. Perpratau jūsų knygas geriau nei jūs pats.

Žiemys gūžtelėjo pečiais.

– Iš tiesų ir nesitikėjau, kad ji suveiks. Niekad nesu išbandęs jos tikrovėje, knygoje ji veikia. Klausykit, ar mes negalėtume pakalbėti apie tai kada nors vėliau? Čia tiek visko vyksta, betgi ir tamstai metas eiti susitikti su Laura Sniege. Man regis, Laura Sniegė pati nori papasakoti jums, koks tai Žaidimas. Pati jį ir sumanė. Tai ne šiaip sau koks pokalbis. Tiesą sakant, mes turime savą Žaidimo taisyklių knygą. Būtinai tokią irgi gausit.

Elos Milanos akys išsiplėtė.

– Taisyklių knygą? Kokia ji?

Rašytoją Žiemį pralinksmino Milanos nekantrumas, jis pajuto jai šilumą.

Jau buvo pastebėjęs, kad dvidešimtmečiai, bendraudami su vidutinio amžiaus žmonėmis, vienaip ar kitaip veik kas penkias minutes stengiasi priminti amžiaus skirtumą. Jeigu nepabrėžia to kas antru sakiniu, išigudrina išlaikyti deramos distancijos taktiką. Priešingai nei jos bendraamžiai, Ela Milana vis dėlto buvo linkusi manyti, kad jie abu yra gimę toje pačioje planetoje ir tame pačiame šimtmetyje.

Rašytojas Žiemys ryžosi ją pamėgti.

– Štai tokia.

Jis parodė merginai savo nutrintą knygą. Nešiojosi ją jau trisdešimt metų, daugiau iš įpročio.

– Ar galima pažiūrėti? – gaudė kvapą mergina, čiuopdama viršelį.

Delno dydžio knygelę dengė rudas odinis viršelis. Nugarėlėje buvo išpausta smulki paausota antraštė: TRIUŠIOGALOS LITERATŲ DRAUGIJA. ŽAIDIMO TAISYKLĖS. TIK DRAUGIJOS NARIAMS!

– Atsiminkit, niekam negalima jos rodyti ar pasakoti apie Žaidimą nesusijusiems asmenims, – tarė rašytojas Žiemys. – Pati suprasit kodėl, sykį perskaičiusi taisykles. Žaidimas – tai Draugijos būdas keistis naudinga informacija, kurią kitaip sunku įgyti. Čia nėra nieko blogo, tik kai kurios taisyklės gali šiek tiek sugluminti paprastus žmones.

Ela Milana pažvelgė, tada prisimerkė ir nuėjo prie židinio.

– Ar šičia kas nors degino knygas? – paklausė. – Pažiūrėti čia tarsi būtų buvusios knygos.

Žiemys sudirgo, jis nenorėjo pradėti kito nemalonaus pokalbio.

– To reikia paklausti Ingridos Katelės. Mano manymu, ji labai trokšta apie tai pasišnekėti.

Pokylio rengėja pasirodė ant slenksčio, atsikrenkštė, pamindžikavo vietoje ir pranešė, kad šventės šeimininkė netrukus pasirodys.

Rašytojas Žiemys patraukė menės pusėn nelaukdamas merginos.

Orkestras vėl užgrojo. Pokalbiai nutilo. Lūkestis virto tylą. Žvilgsniai nukrypo aukštyn į laiptus.

Ten stovėjo Laura Sniegė.

Ji žvelgė į laukiančiuosius, o jie žiūrėjo į ją.

Žiūrėkite, štai ten ji: pati Laura Sniegė. Mylima autorė, žavinga moteris. Ji išgarsėjo visame pasaulyje, ir štai ji stovi čia, iš kūno ir kraujo, įdėmiai stebėdama visus mus.

Mes regime jos veidą, antakius ir lūpas. Matome jos švelnų smakrą. Jos plaukus. Jos rankas ir kojas, ir liekną figūrą balta suknele. Matome amžiaus ženklus ir smulkius jos grožio trūkumus. Bet geriausiai matome tą išskirtinumą, nušviečiantį visą jos esybę.

Netrukus ji įsilies tarp mūsų. Galbūt paragaus kavos su pyragaičiu ar šnektelės su mumis. Mes stengsimės tarti ką nors prasminga, ką nors, kas pelnytų jos dėmesį bei susidomėjimą mumis.

Ko gero, mums nepavyks išsiskirti iš minios, tačiau tai nesvarbu, – svarbiausia, kad šį vakarą gavome patirti jos artumą. Būdami menėje knibždančių svečių dalelė, turėjome galimybę paliesti garsiąją rašytoją. Ir niekis, kad po valandėlės ji nebeatsimins mūsų vardų, – galbūt kuri nors detalė išliks jos mintyse ir kitoje jos knygoje rasime dalelytę savęs. Galbūt jos dėka mums bus lemta įgyti krislų nemirtingumo!

IŠTRAUKA IŠ ESKO HARTAVALOS STRAIPSNIO
„LAUROS SNEGĖS ATVEJIS“, SUOMIJOS ILIUSTRUOTASIS

Rašytojas Žiemys matė, kaip naujoji Draugijos narė, praslydusi pro minią, žengtelėjo prie laiptų. Kiti stovėjo it sustingę. Ore tvyrojo didi pagarba. Menėje buvo sunku kvėpuoti.

Visi vaikai rijo „Dyvūnijos“ knygas. Suaugusieji irgi jas skaitė. Per televiziją buvo rodoma nauja „Dyvūnijos“ animacija, ji buvo žiūrima visame pasaulyje. Rašytojos Sniegės kūrybiškumą jau seniai brandino Triušio galos dvasinė dirva, su jos knygomis ir televizijos serialais toji kūryba apskriejo visą pasaulį.

Štai ji ten, stovi priešais juos.

Daugelis buvo girdėję, kad ją ištinka sunkūs migrenos priepuoliai. Ėjo kalbos, esą kelis syk priepuolis vos nepribaigė rašytojos. Visiems labai palengvėjo išvydus vakaro šeimininkę laiptų viršuje.

Laura Sniegė buvo vienintelė baltai apsirengusi moteris. Tai buvo viena iš nerašytų taisyklių, kaip ir draudimas į rašytojos namus atnešti mitologinę statulėlę. Damos, kurios per klaidą ateidavo apsitaisiusios baltai, būdavo įspėtos, o jų klaida ištaisyta užmetus spalvotą skraistę ar kitokią aksesuarą.

Lauros Sniegės suknelė nedengė jos laibų rankų ir kojų. Ji šypsojosi, bet buvo aišku, kad tebekenčia galvos skausmą. Skausmas nublausino jos žvilgsnį ir privertė kiek susigūžti.

Sniegė neketino jam leisti sugadinti vakaro. Auditorija atsikvėpė.

Rašytoja pirštų galais palietė kaktą, linktelėjo pokylio

svečiams ir ėmė lipti žemyn.

Vėliau rašytojas Žiemys, kaip ir daugelis kitų, vis iš naujo mąstė apie tą penktą žingsnį, kuriuos Laura Sniegė žengė prieš išnykdamą.

Pirmąsias dvi pakopas įveikė sėkmingai, visai natūraliai. Kairioji ranka slydo išilgai tamsaus lakuoto turėklo. Galva buvo šiek tiek pakreipta, veide atsispindėjo ironiškas intelektas.

Laura Sniegė šypsojosi svečiams. Pastebėjo laiptų apačioje savo atrastą naują literatūrinį talentą. Ela Milana tuo tarpu jau buvo palypėjusi ant pirmos pakopos, ir rašytojas Žiemys svarstė, ar mergina iškęs laukdama apačioje, ar puls laiptais aukštin kaip nekantrus vaikas.

Lauros Sniegės dešinioji akis sutrukčiojo, it būtų mirktelėjusi. Paskui plačiai atsimerkė ir galva krūptelėjo lyg nuo ūmaus skausmo.

Moteris staigiai palietė savo plaukus ir vėl nuleido ranką ant turėklo, sudarydama atsainumo įspūdį.

Ties trečia pakopa pasijuto nesaugiai, tartum nematydama apatinio laiptelio. Ji stengėsi šypsotis plačiau nei pirma, bet pro šypseną prasiveržė panika.

Žengdama ketvirtą žingsnį Laura Sniegė suklupo.

Ji ištiesė abi rankas priešais save.

Atrodė it nakviša iš kokio nebylaus farso. Sumirksėjusi staiga plačiai atvėrė akis ir žvilgsniu įsiskverbė į tuštumą viršum svečių galvų.

Kai žengė penktą žingsnį, nutiko tai, ką vėliau visi taip

stengėsi suprasti, išsiaiškinti, išnagrinėti.

Staiga visi namai prisipildė sniego ir vėjo.

Pasak įvykio liudytojų, sniego gūsis įnėrė iš antro aukšto kambario už Lauros Sniegės nugaros, stūgaudamas nušvilpė laiptais žemyn ir akimirksniu uždengė visą susirinkusiųjų akiratį.

Greičiausiai antrame aukšte staiga buvo atplėštas langas ir ūmi pūga pro jį įsiveržė namo vidun.

Kai kas tvirtina, esą kažkoks sniego viesulas įlėkęs pro paradinį įėjimą.

Vėliau, policijai apklausiant, būta ir gana abejotinų parodymų, tačiau pavargę žmonės yra linkę sakyti bet ką ir dažniausiai netrukus paneigia savo parodymus.

Vis dėlto visi kaip vienas teigė, kad pusę dešimtos vakaro, kaip tik Laurai Sniegei lipant laiptais žemyn, name ėmė šėlti ūmi vėtra. Ji truko trumpiausiai trisdešimt sekundžių, ilgiausiai – tris ar keturias minutes. Kai ji pagaliau nurimo, Lauros Sniegės nebuvo nė pėdsako.

Į namus įsimetusi pūga iš vieno kambario skriejo į kitą. Ji ligi kraujo čaižė žmonėms veidus. Plėšė drabužius ir užuolaidas, niokojo namų turtą. Orkestro instrumentai buvo sulaužyti, nes ant jų griuvo svečiai.

Vėtra blaškė ir svaidė žmones aplinkui, brovėsi jiems po drabužiais. Apakino ir pritvindė sąmonę tūžmingo stūgavimo. Kai kas stengėsi slėptis už kitų nugarų, dar kiti – už baldų ir po kilimais.

Visi langai ir durys drioksėdami atsivėrė. Langų stiklai pažiरो šukėmis. Užuolaidos plazdėjo tamsioje žiemos naktyje, tarsi namas

atsisveikindamas būtu mojavęs savo mylimajai.

Viskas baigėsi taip pat greitai ir netikėtai, kaip ir prasidėjo.

*IŠTRAUKA IŠ ESKO HARTAVALOS STRAIPSNIO
„LAUROS SNIEGĖS ATVEJIS“, SUOMIJOS ILIUSTRUOTASIS
SAVAITRAŠTIS, 2005 / 6*

Pobūvio svečiai žvalgėsi aplinkui.

Namai buvo pilni sniego. Rašytojas Žiemys nesumojo, ką daryti, taigi tik stebėjo, kaip nuvirtusieji klupinėdami keliai ir tvarkosi drapanas. Skaičiavo sagas, lygino kojines, kaklaraiščius ir marškinius, kratėsi sniegą iš drabužių.

Kažkas paėmė nuo sofos sniego, suritino gniūžtę ir sutriko nežinodamas, kodėl taip padarė.

Viena moteris rado ant grindų mažą veidrodėlį. Ji ėmė taisytis išsidraikiusią šukuoseną ir išskydusį makiažą. Ką tik atrodė lyg žydinti keturiasdešimtmetė. Moteris pakratė galvą veidrodėlio atvaizdui, jį buvo taip sunku atkurti visoje šioje maišatyje.

Kai kurie puolė uždarinėti langų, likusių be stiklų. Tušti rėmai buvo užtraukti portjeromis. Orkestrantai slidinėjo sniege. Bosistas savo instrumento dėkle rado moterį be sąmonės, neryžtingai mėgino jai padėti, bet paskui nusprendė perleisti užduotį profesionalams.

– Kur yra Laura Sniegė? – Ela Milana paklausė Žiemia. Viena ranka mergina prilaikė suknelės liemenį – ploni raišteliai buvo nutrūkę. Jos plaukuose žvilgėjo ledas.

Klausimas, kur yra rašytoja, buvo užduodamas ne kartą. Pobūvio šeiminkės ieškota visuose namo kambariuose.

Kelerios durys buvo užrakintos, jas teko išlaužti, tačiau pradingėlės niekur nerado. Jos vardas buvo kartojamas šūkčiojant ir ūkaujant. Buvo apieškotas balkonas ir kiemas. Atvertos spintų durys. Žiūrėta po baldais.

Kiti stovėjo stebeilydami į laiptus, tartum laukdami, kad Laura Sniegė kažin kaip pasirodys ten, kur ją matė paskutinį kartą. Galbūt jos dingimas tebuvo sumanymo dalis ir pobūvio šeiminiškė netrukus pasirodys šypsodama, pasirengusi priimti jų plojimus?

Rašytojas Žiemys slyščiodamas patraukė per kiemą. Šen ir ten zujo žmonės – sutrikę, apglumę ir sukrutę veikti. Jis nežinojo, ką ir manyti. Visa padėtis atrodė juokinga – kaip vienas iš grupinių žaidimų, kuriuos Laura Sniegė kartkartėmis mėgdavo surengti.

Žiemys nebenorėjo dalyvauti jokiame grupiniame ar kitokiame žaidime.

Jis sustojo tvenkinio pakrantėje. Nuo ledo buvo nuvalytas sniegas. Žibintų stulpai ir pakrantės liepos kartu sudarė šviesos ir šešėlių raizginį. Tvenkinys dabar buvo ne tvenkinys, o maža čiuožykla, spinduliuojanti auksinę žibintų šilumą.

Per Lauros Sniegės žiemos šventes visuomet būdavo rengiamas čiuožimas ant Undinių tvenkinio ledo. Svečiai čiuožinėdavo poromis, jie būdavo vaišinami karšta kakava, o jeigu pageidaudavo, netgi su plakta grietinėle. Pakrantėje ir šiuo metu lūkuriavo pora suolų, ilgas stalas ir didelė medinė dėžė, prikrauta pačiūžų.

Tolėliau policijos automobilis žybčiojo mėlynais švyturėliais.

Kažkas stengėsi jį patraukti, kad neužstotų kelio greitajai pagalbai, varinėjo automobilį šen ir ten, kriokindamas variklį. Žmonės kalbėjo radijo ir mobiliaisiais telefonais. Buvo sudarytos paieškų grupės ir pirmosios skubėjo šukuoti apylinkių.

Rašytojas Žiemys išalko.

Policija jau kalbėjosi su juo. Jis nežinojo, ką jiems pasakyti, neturėjo nė menkiausio supratimo, kas nutiko. Norėjo eiti namo pavalgyti ir išsimiegoti.

Žiemys atsisėdo ant suolo, nusispyrė išeiginius batus ir surado dėžėje pačiūžas, kurias nuolat naudodavo. Negrabiai atsistojo ant ledo ir svirduliuodamas nučiuožė tolyn.

Tvenkinio ledas trekštelėjo, kai geležtės įsirėžė į jo paviršių. Prieš porą dešimčių metų triušiogalietis istorikas P. Mekelė pokalbyje su „Triušio takais“ papasakojo padavimą apie Undinių tvenkinį. Pasak gandų, devyniolikto šimtmečio pradžioje čia nuskendo nemažai igudusių plaukikų, taip pat penketas vaikų, ir jame buvo pastebėtas keistas padaras, kuris panėrė į vandenį ir niekada daugiau neiškilo. Istorikas rėmėsi daugeliu šaltinių ir pabrėžė, jog kalbos apie undines tebuvo vertos to paties, kaip ir visos kalbos, tačiau nelaimingi atsitikimai buvo patvirtinti dokumentais.

Tačiau labiausiai istorija stebino todėl, kad tas Undinių tvenkinys buvo iškastas ne anksčiau kaip po karo. Lauros Sniegės tėvas iš pradžių iškasė duobę rūsiui, tačiau statybos darbai nutrūko 1951 metais. Vėliau duobėje ėmė kauptis vanduo.

Rašytojas Žiemys sykį aptarė tą klausimą su vienu

vietovardžių tyrėju. Jo manymu, kažkur netoliese turėjo būti kitas, pirmykštis Undinių tvenkinys, kuriame devynioliktame šimtmetyje skendo žmonės. Dėl nežinomos priežasties pirmykštis tvenkinys buvo užmirštas ir jo pavadinimas perėjo Lauros Sniegės tvenkiniui. Manoma, kad vietovardžiams taip dažnai nutinka.

Ledas buvo skaidrus, o po juo – tamsus vanduo. Žiemys čiuožė toliau, nerangiai pasispirdamas didino greitį. Kojos virpėjo. Būdamas dešimties jis šiek tiek bijodavo čiuožinėti ant tvenkinio ledo, nors tada jau nebetikėjo undinėmis. Kai kompaniją jam palaikydavo kiti Triušio galos literatų draugijos jaunieji, būgštaujuantys kaip ir jis pats, baimė tik dar labiau imdavo jaudinti.

Žiemys atminė, kaip sykį susidūrė su Ingrida – juodu parvirto ir jų lūpos nuo smūgio susiliejo.

Atminė, kad Laura Sniegė buvo pratusi ploti jiems nuo kranto, skatindama daryti vis sudėtingesnes figūras.

Čiuožkite! Čiuožkite, mieli pradedantieji rašytojai! Judėkite, kad undinė jūsų nenučiuptų!

Žiemui apsisuko galva, jis susverdėjo ir parvirto. Spygtelėjęs kaip maža mergaitė, šonu plumptelėjo ant ledo.

Suriko iš skausmo ir žiopčiodamas gaudė orą. Šonkauliai ėmė skelti kibirkštis, siūsdami žaibus nervams. Kulkšnys ištino čiuožimo batuose.

Ledas darėsi vis šaltesnis. Speigas prasiskverbė pro drabužius, pasiekė kūną ir ėmė smelktis į odą. Rašytoją pykino. Jis visas

drebėjo. Mėgino atsistoti, bet nepajėgė priversti galūnių paklusti.

Jo skruostas buvo prigludęs prie ledo. Šaltis per odą smelkėsi į danteną ir dantų nervus.

Akies kraštelio Žiemys išvydo šešėlį. Nunėręs po ledu, jis iškilo priešais rašytoją. Vanduo buvo juodas, o šešėlis dar juodesnis. Vyras negalėjo gerai jo įžiūrėti, tačiau šešėlis vis artėjo, ketindamas prisispauti prie jo, suimti jį per pečius.

Paskui kuštelėjo Žiemui į ausį gūdžiu dusliu balsu.

– Kas nutiko? – paklausė kažkas.

Rašytojas Žiemys atsimerkė. Jis brinksojo ant paradinių namo laiptų. Du vyriškiai laikė jį už rankų. Vienas ryšėjo geltoną šaliką, šis karojo Žiemui palei veidą ir plaikstėsi vėjyje.

Už vyrų išdygo pagyvenusi kavinės savininkė Eleonora Kaupinen, perbalusi ir liguista; moteris dirstelėjo į jį, pakratė galvą ir nuėjo savo keliu. Aplinkui nesiliovė šurmuliuoti chaotiškas policijos švyturėlių ir sunerimusių žmonių cirkas.

Krustelėjęs kojas Žiemys pamatė tebesąs su pačiūžomis.

– Susižeidžiau koją, – pasakė.

Vyrai pradėjo traukti batus su pačiūžom.

– Ar aš nualpau?

– Tu šonu parvirtai ten ant ledo, – paaiškino vienas vyriškis. – Ir nebepasikėlei. Kai mes priėjom, buvai be sąmonės. Gal būtų patartina apsilankyti sveikatos centre.

– Nieko čia tokio, – tarė Žiemys.

Vyras su geltonu šaliku atrodė rimtai nusiteikęs:

– Žmogus negali gyventi be smegenų. Tu ką tik susitrenkei

galvą į ledą. Mano giminaitis sykį atsitrenkė makaule į burlaivio giką ir pamiršo penkerius savo gyvenimo metus, taip nutiko ir čia. Šaunus vyrukas tapo visišku subingalviu, tiesą sakant.

Pagaliau rašytojas Žiemys galėjo apsiauti savo batais. Žengtelėjęs kieme žingsnį kitą, sustojo apsižvalgyti aplinkui.

Į kiemą įvažiavo daugiau automobilių, o kiti išvažiavo. Mišką šukavo trejetas grupių su sniegaeigiais. Jų šviesos skrodė naktį, kol pagaliau virto pavieniais blyksniais.

Ela Milana nuturseno pro šalį, sustirusi ir tyli. Ingrida Katelė nuskubėjo paskui merginą, tik praeidama šnipštelėjo Žiemui:

– Aš palydėsiu ją namo. Tikriausiai ji be galo sukrėsta.

Ryte paieškos tebesitęsė. Žinia apie Lauros Sniegės dingimą pasklido kaipmat, ji sukrėtė bendruomenės narius.

Savanorių nuolatos vis daugėjo. Miškus apžiūrinėta iš sraigtasparnių ir su termokameromis. Sniegaeigių grupės šukavo tankumynus kartą per naktį iki pat Triušio raisto ir paskui dar kartą dienos šviesoje, naujų savanorių padedamos.

Ieškotojai rado dviejų elnių griaučius, penkis pavogtus dviračius ir kelis senus naminukės varymo aparatus. Įdomiausias radinys buvo apleisto lengvojo automobilio liekanos. Tai buvo baltas „Renault“, ketvirtuku vadinamas modelis. Gamta jį nusavino, pro variklio dangtį stiebėsi medis. Vėliau išaiškėjo, kad automobilis buvo nuvarytas iš miestelio centro 1984 metų birželį.

Nuostabą kėlė tai, kad mašina stovėjo vidury tankaus eglyno. Aplinkui nebuvo nieko, kas panėšėtų į miško taką, kuriuo buvo įmanoma čia atvažiuoti.

– Tai sveiku protu nesuvokiama, – pakomentavo vienas paieškos grupės narių, duodamas „Triušio takams“ interviu.

Laikraštis taip pat įdėjo kreipimąsi į nežinomą asmenį, kuris kadaise buvo nuvaręs automobilį, kreipimesi buvo prašoma atsiųsti redakcijai laišką, kad ir anoniminį, ir paaiškinti, kaip automobilis grynai techniškai tenai nusigavo. Net automobilio savininkas patikino, kad nebejaučia jokio pykčio, o teisiniu požiūriu nusikaltimui jau seniai įsigalėjęs senaties terminas. Ką

nors apie tai girdėjusiam asmeniui buvo pažadėta nemokama metinė „Triušio takų“ prenumerata.

Ieškotojai taip pat sutiko dešimtis valkataujančių šunų. Dėl kažin kokių priežasčių triušiogaliečių šunys nesilaikė namų. Kai kurie, iki soties prisilakstę po apylinkes, pargriždavo namo, tačiau kiti, pamėgę laisvę, visiškai užmiršdavo šeiminius.

Visi žinojo, kad aplinkiniuose miškuose gyvena rujos sulaukėjusių šunų, kurie kartkartėmis atsėlina pasmalsauti prie žmonių trobesių. Kai kas jų bijojo, nors šunys niekada nebuvo padarę žalos. Medžiotojams buvo leista šaudyti valkataujančius šunis, ir kartais vyrai miestelyje pasakodavo nudėję to ar ano kaimyno šunpalaikį.

Vienam ieškotojui, odontologui ir Triušiogalos kamerinio orkestro smuikininkui, pasirodė, kad pamatė Stradivarijų, savo auksaspalvį retriverį, penketo šunų gaujoje. Jis su sniegaigiu nusivijo šunis ir paskutinę akimirką suvokė tuoj įlėksiąs į tarpekį.

Odontologui vos per plauką pavyko nušokti, sniegaigis nubildėjo ant uolų ir virto laužu.

– Ką Triušiogirė pasiima, tą Triušiogirė pasilieka, – tarė bedarbis medkirtys, kuris pagaliau atkako pasiimti odontologo.

Per daugelį metų miške buvo pasiklydę nemažai žmonių ir ne visus pavykdavo surasti. Uogautojus, grybautojus ir medžiotojus nuolat įspėdavo, kad vieni nesileistų per giliai į Triušiogirę, nes netiksluose tos vietovės žemėlapiuose ne kiekvienas akivaras ar tarpekis buvo pažymėtas.

Vaikų rašytojos Lauros Sniegės tamsiose miško paskliautėse niekas nerado.

Tas atvejis virto nuolatine laikraščių tema, apie jį kalbėta per radiją ir televiziją. Vakariniai laikraščiai kėlė pardavimų skaičių skandalu kvepiančiomis antraštėmis:

KUR YRA LAURA SNIEGĖ?

AR LAURA SNIEGĖ PAGROBTA?

KAS NUŽUDĖ LAURĄ SNIEGĘ?

Policija piktinosi skubotomis žiniasklaidos išvadomis. Nebuvo jokių įrodymų, jog kas nors būtų surengęs suomių vaikų rašytojos pagrobimą. Apie rašytojos mirtį nebuvo skelbiama nė bažnyčioje, ji apskritai galėjo pabėgti gera valia.

Praėjo mėnesiai, bet apie rašytoją Sniegę nebuvo jokių žinių. Imta manyti, kad Lauros Sniegės palaikai ramiai ilsisi kokioje nors sunkiai prieinamoje vietoje, kaip ir dera Triušigirėje.

Skaitant Lauros Sniegės knygas Triušiogalos gyventojus apimdavo gana prieštaringi jausmai. Sunku susitelkus mėgautis kūrinio, kai žinai, kad jo autorės kūnas guli kažkur netoliese apgraužtas šunų, po truputį išsiskaidantis į nebūtį.

Vaikus naktimis kankino slogutis. Vienas pradinukas pasakojo kitiems bendraklasiams sapnavęs, kad Lauros Sniegės šmėkla įlipo pro langą į vaikų kambarį ir aptikusi ėmė jam balsu skaityti „Dyvūnijos“ knygas. Kitą naktį visi, kas girdėjo jo pasakojimą, matė savo slogučio atmainą. Mokinių tėvams mokykla išsiuntinėjo prašymą, kad tėvai nuramintų vaikus, ir perspėjo apdairiai kalbėti vaikams girdint. Mokytojai draudė

mokiniams pasakoti savo blogus sapnus mokykloje.

Televizijoje retsykiais buvo rodomas policijos pranešimas, kurį policijos atstovas spaudai buvo paskelbęs po dviejų dienų nuo Lauros Sniegės dingimo. Pasak jo, Laura Sniegė bus rasta netrukus arba šiek tiek vėliau – juk žmonės negali progai pasitaikius imti ir išnykti, juo labiau pasaulinio garso vaikų rašytoja, įtikinėjo pareigūnas.

Kai Ingrida Katelė iš pobūvio vežė Elą Milaną namo, Ela permastė savo šlovingą ateitį, kaip dera Lauros Sniegės išugdytai rašytojai.

Ją sudarys liaupsinančios recenzijos, pokalbiai, puikios leidybinės galimybės, stipendijos ir premijos. Svarbiausia – metrai lentynų su knygomis, ant kurių nugarėlių puikuosis jos pavardė. Visa tai ką tik virto stebuklu, kuris didino karčiai saldų šlovės švytėjimą.

Pieš porą valandų ji lūkuriavo prie laiptų, žvelgdama Laurai Sniegei į akis ir rengdamasi pasakyti sveikinimą, kurį parašė ir repetavo visą savaitę, kad skambėtų kuo tikriau:

Rašytoja Sniege, dėkoju už suteiktą man galimybę. Nesuprantu, ką iš tikrųjų išvelgėte mano novelėje. Tačiau jūs išvydote mane kaip Triušiogalos literatų draugijos dešimtąją narę, ir aš neketinu to svarstyti...

– Ar tave užkniso? – linksmai paklausė Ingrida Katelė, įjungusi posūkio signalą ir sulėtinusi greitį. Sankryžoje mašina ūmai pasuko į kairę.

Kelyje judėjo tamsūs siluetai.

Katelė staigiai nuspaudė stabdžio pedalą. Mašina, šiek tiek pasispyriojusi, sustojo.

Priekinių žibintų šviesoje stovėjo du dideli skalikai ir mažas špicas. Jie žvilgtelėjo į jas, šoko į pusnį ir dingo laukų tamsoje.

Ingrida Katelė nusijuokė, įjungė pavarą ir nuspaudė greičio pedalą. Staigiais gūšiais driukiantis vėjas nušlavė pakelių sniegą ir baltais miltais nubėrė viską aplinkui.

– Jeigu tave užkniso, taip ir turi būti, – švelniai pasakė Katelė.
– Žinok: jeigu tave užknisa, vadinasi, esi gyva.

Ingridos „Forde“ kvepėjo saldymedžiu. Žvilgtelėjusi į bibliotekininkę Ela nusprendė verčiau atidėti savigailą.

– Na, Laura Sniegė pradingo, o aš tebesėdžiu čia, – tarė ji. – Neturiu kuo skųstis.

Ingrida Katelė nusijuokė.

– Iš tiesų. Klausyk. Mes visi melsimės už Laurą Sniegę ir deginsime jai žvakes keletą ateinančių savaitių, ir greičiausiai dalyvausim dešimtyje atminimo vakarų. Taip ir dera. Būti užknistam irgi dera. Žinau, kad esi sudirgusi. Nesistenk būti tokia subrendusi, narsi ir sąmoninga. Tai įkyri. Ketinai pasiekti šį tą didinga, bet iš tavęs tai buvo atimta, šį vakarą patyrei gana didelę asmeninę netektį ir turi pagrindą būti užknista. Ištark tai balsiai, ir tau atlėgs. Patikėk manimi.

Ela pakratė galvą.

– Nenorėčiau vartoti tokių žodžių, – pasakė mergina, pati bodėdamasi savo dirbtiniu tonu. – Nieko čia baisaus, bet jie paprasčiausiai netinka mokytojos žodynui. Jeigu svaidsysiuos šiurkščiais žodžiais laisvalaikiu, tik laiko klausimas, kada imsiu keiktis klasėje. Ir nors dabar laikinai nedirbu pagal išsilavinimą, tačiau...

Čia jai įkyrėjo klausytis savęs pačios. Nutilusi ėmė galvoti

apie dabartinę savo būklę. Būtų galėjusi atsiliepti į dažnus pakaitinių darbo skelbimus ir palikti Triušiogalą. Kaip tik taip ir buvo nutarusi pasielgti iš pat pradžių.

Ir tada jos asmeninė ateitis lėmė jai Draugiją ir galimybę tapti rašytoja, išugdyta Lauros Sniegės, ir mergina apsisprendė, o rašytoja Sniegė atsiuntė jai malonų laišką, žadėdama stipendiją, kol mokysis rašymo igūdžių.

– Šūdas, ir tiek, – balsiai tarstelėjo Ela.

– Va čia jau kita kalba, – nudžiugo Ingrida Katelė. – Kai gyvenimas pasiūlo slyvų, mokėk išspjauti kauliukus.

Valandėlę tvyrojo tylą.

– Ir jeigu tai tave paguos, – tęsė Katelė, – vieną dalyką privalai atsiminti. Netgi likusi be Lauros Sniegės mokymo, tu vis tiek tapai Triušiogalos literatų draugijos nare. Juk tai jau šis tas, tiesa? Tavo vardas puikuoja tenai, oficialiame narių sąrašė, po devyneto kitų. Aš įrašiau jį šiandien ryte. Ir kai kas nors parašys naują Suomijos literatūros istoriją, jis paminės, kad Triušiogalos literatų draugijos dešimtoji ir kartu paskutinė narė buvo Ela Milana.

Katelė sustabdė „Fordą“ ir išjungė variklį. Jos atvažiavo.

– Mama turbūt laukia tavęs, virtuvėje dega šviesa. Pasistenk kaip nors jai išaiškinti, kas nutiko, nors tai ir nebus lengva.

– Kodėl ne, – atsakė Ela. – Namuose buvo pokylis, vidun įsisuko pūga, ir rašytoja Laura Sniegė pradingo nuo laiptų visiems matant, ir dešimt rašytojų nebebus mokomi. Va kaip, glaustai sakant.

– Vis dėlto tu užkopei aukščiau negu tavo velionis tėtis, – tarė Ingrida Katelė.

Ela jau buvo belipanti iš mašinos. Stabtelėjusi vėl nuleido užpakalį ant sėdynės ir įsistebeilijo į moterį.

– Ką pasakėt apie mano tėtį?

Katelė sustingo. Jos dešinė akis nervingai trūkčiojo, kai ją pasiekdavo šviesa.

– Maniau, kad žinai, – tarė ji.

– Ką žinau?

– Kad Pavo Emilis, tavo tėvas, pažinojo Laurą Sniegę kadaise, prieš daug metų. Ir mus, Draugijos narius. Tavo tėtis visur dalyvaudavo su mumis. Smarkus bėgikas, tas skraidantis triušigaliėtis. Pavo Emilis kadaise parašė Laurai Sniegei vieną kitą eilėraštį ir norėjo tapti Draugijos nariu. Bet jam nepavyko. Laura Sniegė iš tikrųjų labai mėgo tavo tėvą ir jo eilėraščius. Tačiau, jos manymu, tikrasis jo pašaukimas vis dėlto buvo bėgti, o ne rašyti.

Ištraukusi maišelį su saldymedžio čiulpinukais Ingrida pavaišino Elą, tačiau toji atsisakė. Ingrida prisikimšo pilną burną saldinių ir ėmė neaiškiai veblenti:

– Tavo tėvas buvo gabus, bet tau pavyko tai, ko jis nesugebėjo: tu padarei išpūdį Laurai Sniegei. Kaip žinoma, šįvakar lieki be mokytojos, kuri būtų paskubinusi įvykių eigą, tačiau ei – vis dar tebesi gabi. Juk didžioji rašytoja ir rašytojų kūrėja ne šiaip sau išsirinko tave iš visų tų, kurie ilgus metus stengėsi patekti Draugijon.

Ela sėdėjo nejudėdama.

– Ar turi visą savo mantą? – dirstelėjusi į užpakalinę sėdynę paklausė Ingrida Katelė. – Argi neturėjai rankinės? Šiaip ar taip, vieną tikrai atnešiau į mašiną...

Ela linktelėjo galvą – ji dabar buvo tokia perpildyta ir apsunkusi nuo minčių, kad mergina negalėjo kalbėti. Parodžiusi Ingridai savo rankinę, ji staiga prisiminė, kad jos viduje tarp nosinės, piniginės smulkiems ir raktų guli maža oda aptaisyta knygelė.

Žaidimo taisyklės.

10

Ela Milana ir Marjata Milana būtų apskritai pamiršusios Kalėdas, jeigu jos nebūtų buvusios pažymėtos visuose kalendoriuose.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.